

Vi kvinnor

I DEMOKRATISKT VARLDSFÖRBUND

Nr 8-9

Vinterorgel

av Erik Axel Karlfeldt

Ditt tempel är mörkt och lågt är dess valv,
Allhelgonadag!
Där slocknar sommarens hymn som ett skalv
av klämtande slag.
Sin mantel river den svarta sky,
och lundarnas bleknade trasor fly,
och natten mässar om allt som är dött,
allt hö, allt kött.

Det dagas ånyo, det klarnar så vitt,
det blånar så vasst.
Det växer en värld ur förgängelsens mitt,
en vit och fast.
I frostiga kvällar skönjs en arkad
med pipor av silver i glittrande rad;
nu reser vintern sitt orgelhus
ur mörker och grus.

Nu höves ej lövens lösa lek,
ej susande äng.
För svag är den saviga bågen, för vek
är blomstersträng.
Men furan på höjd och granen i dal
de ljuda alltjämt som en sträv principal:
Cecilia stämmer sitt instrument
till Guds advent.

Nu ligger det stora tempeltun
som en liljevret.
Drag an registren, drag dov bordun,
drag gäll trumpet.
Stäm upp för din konung, du stämmornas mö!
Han kommer på gången, den flingor beströ,
och stilla ekar ett svävande svall
från himmelens hall.

Tungt trampar Eol, alltid beredd,
sin flåsande bälg
och håller väderkistan försedd från helg till
helg.

Där väntar nordan på nyårsny
att stöta i smattrande horn av bly
och östan att följa med herdesång
de vises gång.

Du höga orgverk, jag är en man
i din menighet
och samlar din mångfald, så gott jag kan,
till enighet.
Nu lär min ande din egen ton,
den fulla klangen, den djupa ron,
att jag må gå som på sabbatsfärd
i min vintervärld.

Från tidig skymning, då lamporna tänts
i östligt kor
och vintergatans valvspegel spänts
av flammande flor,
det susar ibland intill gryningens väkt,
som stjärnornas lugna andedräkt,
en enda ton, en glasigt klar
och underbar.

En fimbulnatt som i hedenhös
med bävan jag hör,
när svällaren öppnas och blästern går lös
ur flöjtverk och rör.
Det skallar basun som i håligt trä
av knäckta ekar som sjunka på knä,
och stämmor dansa i vild mixtur
som rykande ur.

Jag vill gå ut en violbrun kväll
bland isig björk
och höra den strykande violoncell
som sväller mörk;
och jag vill höra i fastlagskoral
det växlande visslet av salcional,
den första varliga eolin
i morgonens vin

till dess Maria går skär av sol
på skarens glans
och fäster kring skogens mörka kjol
en hasselfrans
och säger: »Syster, det tår från kvist.
Nu vila, du vita organist!
Av musikanter ett brokigt band
styr upp mot vårt land.»

ATT PROVGÅ

Novell av

GUNHILD TEGEN

Det var inte meningen som ett prov, det bara blev så.

De hade kommit överens om en tur tillsammans. Bara för en dag. De skulle träffas på stationen med ryggsäckar och vandringsskor klockan 7 på morgonen, och om allt gick som det skulle, borde de vara tillbaka igen klockan 9 på kvällen. Anders hade just kommit hem från Uppsala, där han läste juridik. Nu skulle han ha ferier och börja frisksport. Edit skulle vara med, ja, han hade vissa avsikter med Edit! Hon var nyss fyllda nitton och han var tjugotre. Han tyckte att det var mycket lämpligt.

Solen sken över världen och fåglarna drillade som tokiga den morgon när Edit med sin ryggsäck stod på stationen en kvart före sju och väntade på Anders. Hon hade inte köpt biljett än, hon visste inte riktigt vart han ville fara, och *kanske* ville han bjuda henne på resan. Han hade alltid gott om pengar, men Edits portmonnä var tunn som ett löv. I dag innehöll den likväl en femma, som mamma lagt dit när hon hörde talas om utflykten med Anders. Det var alltså inte den vanliga penningbristen som gjorde henne nervös i dag, det var bara så orsande att de inte kunde bestämma resans mål tillsammans. Hon ville inte vara ett våp. Anders skulle få se hur käck hon var! Hon såg ner på sina präktiga lågklackade vandringsskor med blå sockor nervikta omkring vristen. Och hennes mörkblå kjol och ljusblå blus var också alldeles sportmässiga. På huvudet hade hon den nya vita studentmössan — nu skulle hon kanske få tillfälle att tala om för Anders hur det gått i examen.

Med en ilning av lycka tänkte hon på hur stilig han såg ut när han gick på Storgatan bland de andra ungdomarna — och nu hade han bett just henne att följa med denna strålande dag. Han hade inte glömt bort henne under den långa vintern i Uppsala. Mamma sade alltid att han skulle gå långt. Men Edit tyckte inte om mammans tonfall, när hon sade det. Det var som om mamma menade att han tänkte för mycket på sin karriär.

Nu var klockan fem minuter i sju, tåget stod där ute och frustade, skulle Anders komma för sent? Om hon bara visste vart de skulle fara? Antagligen till Hall, dit for man ju alltid. Men tänk om han hittat på något originellt och blev besviken ifall hon köpte biljetter till Hall? Hon stod ängslig framför biljettluckan, när Anders kom in i väntsalen med långa steg.

— Har du köpt biljetter? frågade han glatt.

— Nej, vart skall vi fara? sade hon förvirrad.

— Vart du vill! ropade han. Skyn-da dig bara!

Och Edit tog två biljetter till Hall, det var inte tid till något originellt. De rusade ut och upp på tåget. I nästa ögonblick smälde dörrarna igen och tåget ångade i väg. De satte sig andtrutna på en gul träbänk och hälsade på varandra. Anders lade ge-

nast armen om Edit, det var som om han räddade om henne. Hon kände det — och hon tyckte om det. Det var ljuvligt!

De satt alldeles ensamma i den rökluftande tredjeklasskupén. Innan tåget stannade första gången hade han kysst henne två gånger. Sedan kom det folk, och han nöjde sig med att klämma hennes hand i sin. Edit önskade att de fått vara ensamma hela tiden.

Hall ropade en skrovlig röst. De samlade hastigt ihop sina ryggsäckar och rusade ut. Solen sken slösaktigt över världens mest idylliska station. I den lilla trädgården blommade äppelträden skärt och vitt, och luften var full av milt surrande bin. Utefter stationshusets södervägg stod sex gammaldags bikupor.

— Sticks inte bina? frågade Edit en gammal stationskarl som sopade trappan.

— Nej, de är så tama, sade han och kisade finurligt med ögonen. Och om de sticks, så är det bara bra mot rematisten. Vi som har bin, har aldrig rematist!

— Är det sant? frågade Edit när de vandrade uppåt skogsåsen.

— Vidskepelse, förstår du väl, sade Anders överlägset.

När de gått en timme uppför den långsamt stigande vägen, undrade Anders om de skulle titta på smörgåsarna i ryggsäcken. Edit var förtjust, det var en lysande idé. De satte sig vid vägkanten i blåbärsriset och bytte smörgåsar. Det vill säga Anders åt samvetsgrant upp alla som det var kalvstek och gurka på. Edit tänkte: Jag är ingen barnunge som bryr mig om en smörgås mer

eller mindre! Och hon tog fram sin termosflaska med kaffe.

— Drink först du! sade hon och räckte honom den lilla bägaren som var locket till termosen.

Och han drack — och sedan drack hon ur samma bägare, ty de hade bara en. När det var gjort, tänkte han kyssa henne. Men just i det avgörande ögonblicket kom någon cyklande utför backen och han släppte henne hastigt.

— Det gör väl ingenting, mumlade Edit besviken.

På andra sidan åsen låg ett pensionat, där man brukade äta middag. Men innan de kom fram dit hade de fått tag i en mycket bättre plats. Det var en bondgård med en pappersskylt i fönstret »Kafé och smörgåsar».

— Skall vi inte stanna här i stället för att gå fram till pensionatet? sade Anders. Där möter vi kanske bekanta och får inte vara i fred!

Ja, Edit ville förfärligt gärna stanna hos »Kafé och smörgåsar».

— Här är så vackert! sade hon drömmande.

— Inte precis vackert, sade Anders och pekade på gödselstacken, men fridfullt!

Edit kände ett litet stick i hjärtat när han skrattade, men hon böjde sig ner och bröt en gullviva i gräset under ett mossigt äppelträd.

— Se, sade hon, är den inte vacker?

Det var ingen vanlig bondgård, vilket man kunde förstå redan av skylten i köksfönstret. »Bonden» hade en fiol på väggen, och medan de två unga vandrarna drack den mjölk hans gumma satte fram, började han spela för dem.

— Det låter inte illa, sade Anders till Edit. Kan han ha gjort det själv?

— Är du tokig, log Edit, det är ju Anitras dans!

— Vem har gjort den då? viskade Anders.

Edit viskade tillbaka:

— Grieg.

När mannen slutat, utbrast Anders mycket naturligt:

— Det var ju Anitras dans — av Grieg — inte så lätt — det gjorde ni bra!

Mannen bockade tafatt och kom fram till deras bord.

— Se spela, det är det enda jag velat! sade han hemlighetsfullt och tittade förstulet mot dörren, där hans hustru nyss försvunnit. Men jag blev gift, se... Med henne. Hon är nog bra, det är hennes gård.

Han blinkade och pekade med tummen efter den medelålders kvinnan, som nyss betjänat dem. Edit kände sig underligt upprörd. Hon reste sig.

— Vi måste gå nu, sade hon och drog djupt efter andan.

— Varför det? frågade Anders. Här blir det en billig middag!

Varför hade han sagt det där om Anitras dans, som han inte visste något om? Och den där spelmannen

som fått gård och grund genom att gifta sig... Den stackars hustrun såg minsann ut att få göra rätt för sig!

— Jag vill gå! sade Edit envist. Vem av oss skall betala mjölken?

Anders betalade. De gick ut på vägen. Solen stod högre än någonsin, klockan var nära tolv, men omkring dem hade det blivit kyligare. Edit sade ingenting. Gödselstacken försvann i fjärran.

Två cyklister kom i rasande fart och susade förbi dem. Anders stack sin arm under Edits och ryckte henne ut på vägkanten.

— Såna busar! ropade han. De kunde ju ha kört över oss! Han tryckte henne intill sig och sade: Du är väl inte ledsen, Ettan?

Med ens kände Edit att hon inte var ledsen. Det var ju bara skämt det där med Anitras dans. Hela världen blev varm när Anders tog i henne så där ömt och säkert, som om han hade all världens rättigheter över henne. Hon smög sig villigt intill honom och han kysste henne, precis som hon önskat. Vägen låg

De satte sig i det friska gräset under en björk med späda doftande blad.

Då sade han med alldeles vanlig röst:

— Edit, vill du gifta dig med mig?

Edit såg alldeles förskräckt på honom. Varför blev hon så rädd? När han kysst henne hade hon inte varit det minsta rädd!

Han skrattade överseende.

— Vad är det? Tycker du inte om min fråga?

Edit satt tyst och bet på ett grässtrå. Tycka om? Hon var upprörd, mer upprörd än när han talat om Anitras dans — men hon försökte dölja det med att tugga på ett grässtrå. Vad var det för ett fel med denna fråga? Ty det var fel — det kände hon med hela sin varelse! Hon tyckte inte om hans sätt att fråga — men hon tyckte om honom. Om han hållit henne i sina armar och sagt: Älskar du mig? då hade hon utan betänkanke viskat ett hängivet ja. Men han frågade inte alls om hon älskade honom. Vill du gifta dig med mig? hjärtat bultade. Hon visste inte

tom framför dem, långt borta i skogskanten syntes det bekanta pensionatet med tegeltak och verandor.

— Ska vi verkligen gå dit? frågade han motvilligt. Är du hungrig?

Nej, Edit var inte alls hungrig, hon hade druckit så mycket mjölk och ätit så många smörgåsar, hon kunde gott reda sig till kvällen, de borde kanske genast bege sig på väg till utsiktsberget, målet för alla trakters utflykter?

Ja, det var just vad han ville. Med raska steg gick de en halvtimme, så sade han:

— Du, det är gräsligt hett!

— Ja, sade hon, vi vilar oss ett tag!

om hon ville gifta sig med honom!

— Jag skall bli något — lärarinna kanske, eller tandläkare! sade hon plötsligt och kastade bort grässtrået.

Anders började skratta.

— Utmärkt! sade han. Självförsörjande kvinna. Det är just vad jag behöver. Tror du jag tänker hindra dig från att bli tandläkare? Det är ett bra yrke. Stora inkomster...

Nu hände det märkvärdiga att Edit kände att hon absolut inte ville bli tandläkare. I varje fall ville hon att han skulle ha satt sig emot det och sagt: Älskling, du skall vara mina barns mor... Eller något dylikt. Och Edit skulle ha fått överbevisa

honom om att hon inte var någon ranka...

Hon teg. Hans sista ord »stora inkomster» blev hängande i luften. Han tyckte själv att det var obehagligt, han böjde sig framåt och tog Edits lilla bruna hand mellan sina. Hon såg skyggt upp på honom. Det stod en strid mellan hennes känslor och hennes tankar. När han rörde vid henne ropade hennes känslor: Ja, ja! — men när han talade började hon tänka, och när hon tänkte blev hon osäker och något inom henne mumlade: Nej, nej!

Han böjde sig ner och kysste hennes fingrar. Så underligt, tänkte hon, om han inte talade, skulle jag tycka om honom!

— Skulle vi inte passa bra för varandra? frågade han ivrigare än förut. Kan vi inte förlova oss genast?

Edit skakade på huvudet.

— Nej, sade hon långsamt, jag måste tänka. Men i samma ögonblick visste hon att hon inte behövde tänka. Det skulle bli nej och nej och nej! I går hade hon med darrande förväntan glatt sig åt denna vandring — hon hade knappast kunnat sova i natt av orolig glädje, hon hade sett hans vackra huvud så snart hon slöt ögonen, hon hade hört hans röst viska drömda ord. »Älskling — älskade — ljuva — älskling!» Och nu hade han talat, nu hade hon sett honom, nu hade verkligheten korrigerat hennes drömbild. Det hade börjat i morse när han kom för sent och lät henne köpa biljetter — vart hon ville, bara hon skyndade sig! Han

Kängorna

Kängorna var inköpta i en fin butik i staden. I en kartong anlände de till en liten lägenhet i förorten, där de togs fram gång på gång till kärleksfullt betraktande innan de en vacker söndag kunde få börja fylla sin bestämelse.

Sedan kom semestern och inom kort tid bar kängorna, med sitt blänkande ovanläder och sina kraftiga sulor, otaliga märken av vandringar i berg och moras. De började se medtagna ut. I dessa kängor døde sig om dagarna ett par små fötter som bar upp en smal slank flickkropp. Och i denna kropp bodde en ensam liten själ som uppe i bergen ville hämta ny kraft till livet.

Efter den andra utflykten i bergen betraktade flickan med sammandragna ögonbryn kängorna som var överdragna med ett tjockt lerlager. Medlidsamt tänkte hon på skoputsaren som säkert skulle få hårt jobb med dem. Och så belöt hon att låta apelsinen hon hade kvar försvinna i den ena kängan.

hade ingen omsorg om henne, han ville bara — fria! Och sedan? Bara bagateller — ingenting att ta på: Anitras dans — hans rädsla för att folk skulle få se dem — hans klumpiga hårda ord som stora vedträn, som gjorde henne illa...

Nu kysste han hennes fingrar igen. Det ryste till i henne. Om de inte gått ut på denna vandring, hade hon kanske sagt ja! Hon skulle ha blivit tandläkare, och han skulle ha glatt sig åt hennes »stora inkomster»...

Hon rodnade när hon såg sin tanke i ansiktet. Vad ville hon egentligen?

— Vad tänker du på? frågade han en aning otåligt. Du är väl inte stött på mig? Har jag sagt något...

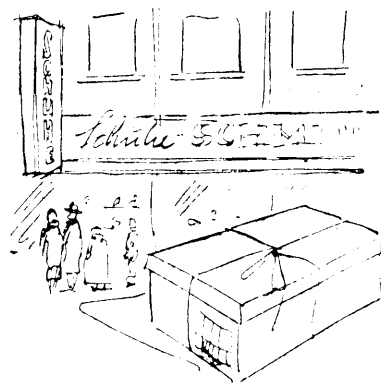
O, nu visste hon det! Hon ville visst ha ett eget yrke, hon ville gärna ha stora inkomster — men det skulle inte ingå i hans beräkningar! Han skulle *älska* henne, han skulle inte säga: Vill du gifta dig med mig? Men om hon nu försökte säga detta, skulle han genast sakligt börja förklara att han naturligtvis älskade henne innan han frågade om hon ville gifta sig med honom. Och hon skulle komma till korta i diskussionen.

Hon drog till sig handen och såg upp i den ljusa björken.

— Nej, sade hon, jag är inte stött. Men jag kan inte svara nu. Jag skulle ha lust att fara hem med fyratåget, om vi hinner till stationen till dess?

Hon steg upp ur gräset och borstade ut vecken på kjolen. Han kände sitt misslyckande och sade förargad:

— Vad flickor är nyckfulla! Jag trodde vi skulle stanna till kvällen.

Det kom regndagar med upplösta vägar och smuts. Kängornas ägarinna hade dåligt samvete när hon om kvällen ställde skorna utanför dörren, så tilltygade var de. Hon kunde inte annat: några snyggt inlindade cigarretter försvann i den ena kängan.

Nästa morgon upplevde hon en oanad överraskning. En av de välputsade kängorna hade blivit blommvas. En liten bukett fjällblommor lys-te ur skafet. Leende ordnade den ensamma vandrerskan blommorna i

Edit blev inte ond. Hon såg ut över vägen och tänkte på pappa. Så rar pappa varit! Anders var inte det minsta lik pappa... Men Anders tyckte inte heller att det var något att bli sjökaptan, fast hans egen pappa varit det innan han blev flottningsschef.

— Anders, det är en ung man som tänker på sin karriär, brukade mamma ironiskt säga.

*

På hemvägen satt de åter i en tom rökluksad kupé — men han kysste henne inte. Han var tydligt förargad. Hon såg det och tänkte: det är inte hans *hjärta* som är sårat...

Han följde henne hem. På trappan stod Helga och undrade över att de kom så tidigt.

— Ja, Edit hade inte lust längre, sade Anders buttert.

Helga såg ogillande på Edit, som ropade:

— Är mamma hemma?

Utan att säga adjö lämnade hon Anders åt Helga och rusade in i huset. I köket fann hon mamma. Hon slog armarna om halsen på henne och kysste henne på kinden.

— Vad är det, barn — du är väl inte förlovad?

— Hur kan du tro det?

— A, jag har väl sett hur Anders figurerat för dig...

Edit skrattade.

— Det var nära, må du tro! Men nu vet jag att om jag förlovat mig, måste det vara med någon som är lik pappa...

— Ja, ja, sade mamma och gick fram till fönstret. Där ute såg de Anders vandra bort med den tomma ryggsäcken på ryggen.

Brev från våra vänner i KOREA

Vid Världsfredsrådets möte här i Stockholm i våras träffade jag delegaten från Korea, Mr. Han, en av mina vänner sedan 1952, då jag besökte Korea. På hans begäran skrev jag en hälsning till Koreas folk och framför allt till dess kvinnor och talade om min beundran, hur jag sorjt med dem och nu gläds med dem. I juli månad stod min hälsning i en tidning därute. Nu i höst har jag fått fyra brev från Pjongjang till tack.

»Jag läste ert vänliga brev till det koreanska folket med glädje och tillgivenhet», skriver v. ordf. i Koreas sektion av KDV. Ett annat brev från medlemmar i föreningen säger att alla Pjongjangs kvinnor läste mina ord med djup rörelse. De har alltså ett klart minne av hur vi möttes på en gata mitt i bombröken. De berättar om hur Pjongjangs gator nu är

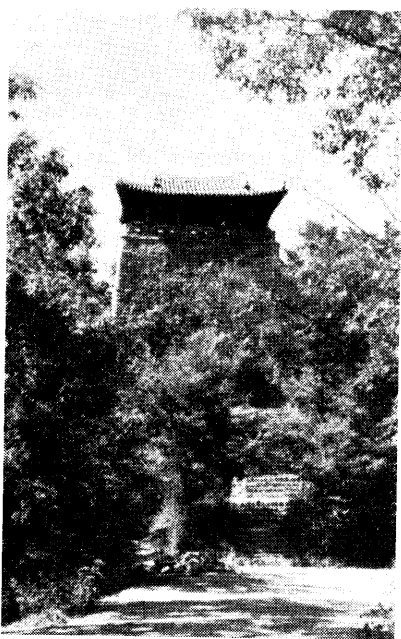
ett glas. På kvällen ställdes kängorna utanför dörren igen. I sina innandömen dolde de en apelsin och en chokladkaka.

Nästa morgon bringade en bukett förgätmigej, blygt inlindad i silkepapper, en hälsning från en människa till en annan. De hade aldrig sett varandra, flickan och skoputsaren, och ändå var det en kärlek som deras enkla gåvor och stumma hälsningar anförtrorde ett par nyktra läderkängor. Men en morgon stod två grova mansskor framför dörren. De små kängorna hade vandrat vidare; till något fjärran okänt mål.

Och i en vrå i det stora pensionatet, bredvid sin putsmaskin, blickade en ung man med rädlöst ansikte på en bukett violer, omsorgsfullt invirade i vått papper, en bukett som han nu alls inte hade någon användning för mera.

En av brevskrivarna är juris studerande vid Kim Il Sung-universitetet. Här ser vi en del av det återuppbyggda universitetet.

Inbäddad i grönska ligger den återuppbyggda Ulmildaipaviljongen på kullen Moranbong i Pjongjang.

mycket ståtligare och vackrare än före kriget.

Ett tredje brev är skrivet av kvinnliga arbetare i återuppbyggnadsgrupp I. De berättar om det nya Pjongjang, dess blå himmel och de gröna träden längs gatorna: »Vi byggde upp ingenjörshögskolan 15 dagar före utsatt tid; vi fick hotellet för utländska gäster färdigt 20 dagar tidigare än beräknat» och så räknar de upp en rad vackra byggnader på kullen Moranbong. Till sist sänder de hjärtliga, systerliga hälsningar till de kära arbetande kvinnorna i Sverige.

Alla dessa tre brev har sänts i ko-

reanska original med engelsk översättning och med en mängd fotos.

Det fjärde brevet är skrivet på engelska av en juris studerande vid Kim Il Sung-universitetet: »När frihetskrigets lågor blossade i vårt land hörde jag ert namn på en namnlös höjd vid östkusten... Nu är det fred i vårt land... Återuppbyggda fabriker och andra företag fyller sina produktionsplaner och mer till. Bönderna i jordbrukskooperativen arbetar med glädje på de gröna fälten. I dag när tre år gått efter stilleståndet finns det bra hus och gator i Pjongjang och i alla delar av landet. En stor mängd unga har återvänt till sitt arbete eller till sina skolor... Efter krigets bittra erfarenheter uppskattar vi än varmare än förut freden till dess verkliga värde.»

Andrea Andreen

Andrea Andreen och ordföranden i Koreas demokratiska kvinnoförbund, Pak Den Ai. Bilden togs vid dr Andreens besök i Korea sommaren 1952.

KORVSKINNET

Ur familjelivet

Det var tidigt på våren, snön var inte borta, envisa rester dröjde sig kvar på norrsidan. Tillräckligt varmt var det ändå tyckte de barhuvade pojkarna och flickorna i leken. Stegen för lättare över marken och ropen kring kulorna på trottoaren ville aldrig sluta.

— Krock å laje, nää, ingen sträckelin hör du!

— De va välan just, ja har inte tänjt på mej!

— Men strecket då, överskridet med halva fotsulorna?

Kulor bytte ägare och lyckofärgerna varierade.

Kring hopprepet utanför mjölkaffären sprang några pojkar och ville retas. Den äldre av flickorna satte upp en avvisande min och när det inte räckte sparkade hon efter dem och skrek: tjejtjusare, tjejtjusare!

Allteftersom dagen fortskred slutade solen att värma. Leran i gräsmattan stelnade i fotavtrycken efter de sista kulspelelarna. Rännilarna slutade upp att finnas till och för någon som kände sig annorlunda hade Stina aldrig förr varit så vacker. Hopprepet ringlade runt hans arm och han tänkte: jag tycker om henne. Och han sa till henne:

— Vi hoppar i morron också, gör vi inte?

— Ja men... ja kanske ska åka bort... långt bort.

— Ska du vara där länge?

Hon visste inte säkert och skruvade på sig. Man skulle kanske inte luras så långt, men han var ju så intresserad.

— Nä, du hoppar i morron va, gör du inte?

Det sista var inte hans påhitt, Roberts farsa sa så när han ville försäkra sig om att bli åtlydd.

— Nu måste ja in och lägga mej, svarade hon och tog repet från hans arm.

— Gör vi inte? upprepade han inställsamt.

— Hej då, vi hoppar nog i morron, skrek hon kommen halvvägs över gatan.

Han såg efter henne, så var hon försvunnen bakom huset på andra sidan. I morron hoppar vi, hopp, hopp... över hus, över vartenda tak.

En novell Nils-Erik Nicolausson

Hej vad det är skönt, hopp, hopp mina drömmars drottning.

Kvällen var kylig nu men han frös inte, något värmdes inombords, något han aldrig känt förut.

Kavajen var inte prec's snygg och nog var översta knappen svår att knäppa men höll man armarna så och så... ja, inte var kavajen så trång och ful att den inte dög åt honom.

*

I dag skulle han inte hoppa, bara stå och välja uttryck medan hon och de andra väsnades. Ena armen kunde han hålla instucken så här, nej, bättre vore kanske att stå med armarna i kors, men då stramade det så förbaskat i ryggen. Knapparna då — han kunde ju ha dem uppknäppta och med händerna i fickorna stå där lite utanför deras lek.

Har de kommit än tro, är det dags att uppenbara sej? Bäst att inte ha så bråttom, inte verka för enträgen. Alltmedan han styrde om sig framför spegeln funderade han över detta.

Upphetsad stod han där medan rodnaden färgade hans kinder. Såg han inte små röda hjärtan också, lite varstans i rummet, till exempel där uppe vid hatthyllan, inbäddat i rosafärgat dun, så lätt och mjukt som finaste andedräkt.

Han skulle ha velat sträcka fram handen och röra vid det om inte modern funnits alldeles inpå honom.

— Vad du ser putsad ut i dag då, som om du skulle ut på friarstråt. Eller är du bortbjuden kanske? sa modern och torkade av händerna på förklädet. Det förbådade att han inte längre skulle få vara ensam om sin hemlighet.

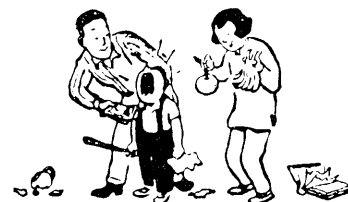
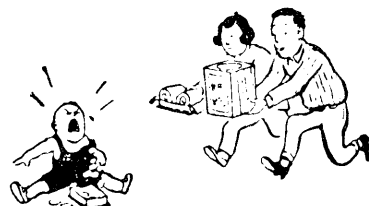
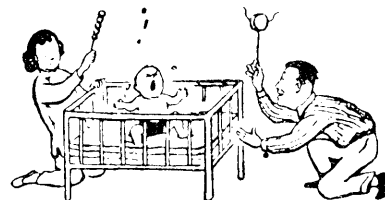
— Inte va ja vet, svarade han och drog sig inåt rummet.

— Kom, du har en fläck på byxbenet, ja ska ta lite varmt vatten...

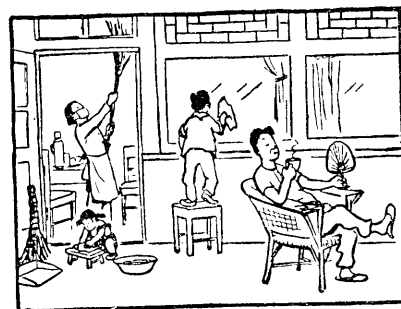
— Nej, avbröt han brått, jag kan inte se någon fläck och skulle där

Forts. å sid. 25

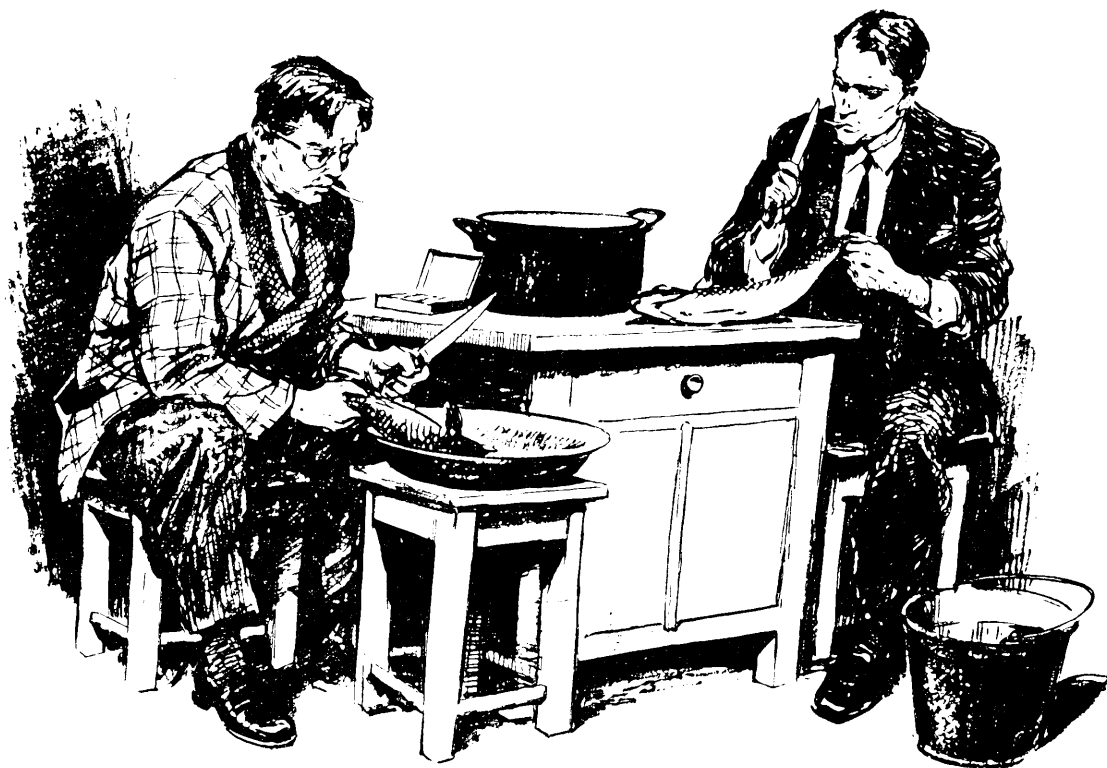
Dessa bilder är hämtade ur en kinesisk kvinnotidskrift, »Tsjung-kuo Funjy» (Kinas kvinna). Problemen de illustrerar tycker vi oss känna väl igen liksom också det inre sambandet mellan den lille gossens och den vuxne mannens beteendemönster...

Uppfostrans frukter

En mönstergill make

HUSKORSET

En både allvarlig och lustig historia av N. Novosjolova

Det var ännu tio minuter kvar tills tåget skulle gå. Då kom den sista passageraren in i kupén: en ung blond kvinna, som trots sina friska rosiga kinder såg en smula bekymrad och orolig ut.

— Här är min plats, sade hon, medan hennes blick svepte över de obekanta medpassagerarna, som slagit sig ner omkring det lilla bordet vid fönstret. — Här, Vasia! sade hon. Uppmaningen gällde en ung högväxt man, som bar på två koffertar.

— Vi lägger upp prylarna genast, sade han, men blondinen protesterade: — Nej, det gör jag själv sen, låt det vara. Hör i stället på vad jag säger: Andrjusja måste ha levertran varje dag, hör du! Glöm inte: en matsked morgon och kväll. Och om Maria Ustinova kommer med tvätten...

— Men Ljuba, käraste! avbröt han henne. — Jag ber dej, var inte orolig, allt ska gå så bra, sköt du ditt bara. Det är det viktigaste nu, det försäkrar jag dej!

— Du glömmar naturligtvis alltihop igen! sade hon förebrående. — Kom ihåg att betala mjölkbudet, i övermorgon är det den sista i månaden.

— Det har jag ju redan skrivit upp.

— Och se igenom tvätten så inga främmande plagg är med. Hon förväxlar ofta. Och glöm inte vattna blommorna... Kom nu, så följer jag dej ut.

En av medpassagerarna, en tjock jovialisk man, skrattade och slog ut med händerna i en resignerad gest:

— Han glömmar det i alla fall, det kan ni ta gift på. Något annat är otänkbart, fortsatte han filosofiskt. Alla de där smådetaljerna ligger högt över en mans horisont.

— Sânt måste man ha speciell läggning för, och det har bara kvinnor, sade en annan.

— Apropå speciell läggning så kan jag berätta en intressant historia för er, sade en tredje.

— Jag är idel öra, sade den tjocke intresserat och satte sig bekvämt tillrätta i sitt hörn.

— Jag råkar vara journalist, ska ni veta. Till åttonde mars hade jag i uppdrag att skriva något om berömda kvinnor i vår stad. Ärligt talat fann jag det inte svårt, för urvalet var rikt. Jag valde bland ett tjugutal och stannade slutligen för Jelena Kolossova, som är professor vid stadens ögonklinik. Henne hade jag länge haft ett gott öga till. Hon är känd som en framstående kirurg,

som kan utföra de mest besvärliga ögonoperationer. Hos tandläkaren vid distriktspolikliniken var jag en dag vittne till följande:

Ut ur läkarens mottagningsrum kom en gråtande kvinna och ledde ömt en liten pojke vid handen; pojkens stapplade på sina tunna, litet krokiga ben. Bredvid dem gick en medelålders och ganska tjock läkare.

»Men snälla ni», sade han, medan han tryckte sin vita mjuka hand mot bröstet, »varför ska ni ta det så hårt? Jag försäkrar er att ni alls inte behöver resa till Moskva så länge vi har professor Kolossova här.»

»Vad kan hon göra?»

»O», utbrast han. »Under, rena under, försäkrar jag er! Om inte hon ätar sig det, kommer man heller inte att kunna göra något i Moskva. Därför att... ja, som sagt, professor Kolossova är en mästare i sitt fack.» Senare råkade jag tillfälligtvis lyssna till ett samtal om professor Kolossova i spårvagnen. Det var ett gäng studenter som pratade högljutt och grälade om en blombukett och tydligen hade väldigt bråttom.

»Jag ska alltså säga så här, menar du», hördes en tydligt nervös

röst: »Som ett uttryck för studenternas tacksamhet?»

»Inte behövs det några tal!» avbröt en annan student med tjocka hornbågade glasögon. »Vi bifogar helt enkelt ett kort och skriver på det: 'Med uppriktigt beundran',» varvid han rodnade över hela ansiktet.

»Titta, så röd han blev!» skrattade

de flickorna. »Pojkar, Andrusja är förälskad!»

»Ja», medgav han, »vad är det med det?»

»Det är riktigt!» instämde en av flickorna. »Jag är själv vansinnigt förälskad i henne!»

»För vem är blommorna avsedda, om det är tillåtet att fråga?» sade jag.

»För vår lärarinna, Jelena Kolossova.»

Så beslöt jag mig alltså strax före åttonde mars att göra professor Kolossovas bekantskap. Jag ringde upp ögonkliniken, bad att få tala med Kolossova, sade vad det var frågan om och stack inte under stol med att jag ville skriva inte bara om hennes arbete utan också om hennes liv. Hon drog på målet ett tag, så sade hon: »Titta hem till mig vid femtiden i morgon!»

Jag infann mig punktligt nästa dag. Jag ringde på och fick vänta en stund, så hörde jag snabba steg och dörren öppnades med en sådan fart att jag så när hade fått den i huvudet.

»Vem söks?» frågade en slank ung flicka med sträng min. Hon hade ett livligt ansikte med uppnäsa och stora ögon och hon såg så bestämd ut att jag höll på att tappa fattningen.

»Det är bara jag och barnen som är hemma!» sade hon kort och bestämt.

»Jag ber om ursäkt, men jag har

avtalat med Jelena Kolossova att få komma hit klockan fem.»

»Så?» frågade hon lika strängt och satte upp en tvivlande min. »Konstigt! Just i dag, när vi har en särskilt svår operation.»

Hon tänkte säga något mera, men avbröts av en barnröst inifrån rummet:

»Valja, hur skriver man 'Gostiniza'?» (Ryska: hotell. övers. anm.)

»Med två n», sade hon hastigt och vände sig sedan åter mot mig.

»Nej, 'Gostiniza' skriver man med ett n», sade jag.

Hon blev förvirrad.

»Gostiniza?» frågade hon tillbaka, besinnade sig och öppnade dörren på vid gavel: »Var så god och stig in.»

»Konstigt», sade Valja medan jag hängde av mig ytterkläderna, »att Jelena beställt er hit. Vi brukar inte ta emot hemma.»

Hon tog mig tydligen för en patient och jag skyndade mig att klargöra mitt ärende för henne.

»A, på det sättet.» I hennes ton märktes ett spår av intresse. Hon visade in mig i ett stort, enkelt inrett rum med snövita gardiner och lämnade mig sedan ensam. Det vill säga, egentligen var jag inte ensam, ty vid skrivbordet satt en mörkhårig flickunge på omkring nio år. Hon skrev ivrigt och med sammanbiten uppsyn. En annan liten flicka satt i soffan och försökte sticka en mat-sked i munnen på sin docka. Hon lekte tydligen doktor.

»Vi har väldigt bråttom», meddelade den äldre mig. »Tills mamma kommer måste allt vara färdigt.»

Efter en stund kom Valja tillbaka.

»Nå, hur går det?» frågade hon omtänksamt och kastade en blick i skrivboken. »Är du färdig? Är det något mera som ska göras?»

»Jag har räkneläxan kvar.»

»Skynda dig då!» sade Valja. Hon såg strängt på mig och sade ogenerat: »Var vänlig stör henne inte!»

»Jag vill komma till dej», sa den lilla och sträckte upp armarna mot Valja.

Plötsligt var hennes ansikte som förvandlat, inte strängt längre och oätkomligt utan strålände ömt.

»Nå, kom då, Natasja», sade hon och tryckte den lilla intill sig.

Då gick det i tamburdörren, någon hostade och hängde av sig ytterkläderna.

»Pappa kommer», ropade Natasja och klappade i händerna.

I dörren visade sig en medelålders undersåtsig man med glasögon. Han såg på oss med vänligt kisande ögon och steg in i rummet.

»Nå, hur går det?» frågade han leende.

»Utmärkt», sade Valja. »Vill ni äta eller ska ni vänta på Jelena?» Och sedan, i en ton som inte tålde någon motsägelse: »Men det bästa vore att göra allt i ordning först.»

»Varsågod, jag är redo. Jag står helt till ert förfogande», sade han med stilla ironi.

Valja föreställde mig för Alexej

Kolossov och befälde honom att sätta i gång med arbetet.

»Vänta ett ögonblick», bad han. »Låt mig först få säga ett par ord. Ni förstår...» vände han sig till mig, »det är redan på andra året vi har det så här. Så det är inget annat att göra än att jag klär om mig. Mot det här tyranniet kan jag inte värja mig.»

»Jag anmäler mig», sade han, när han ett par minuter senare återvände, iförd något som liknade en städ-rock.

»I anständiga familjer», sade han leende, »blir familjens överhuvud högaktningfullt mottagen när han kommer hem från arbetet. Hos oss är allt tvärtom.»

Valja låtsades som om hon inte hörde.

»I dag måste ni gå igenom Masjas läxor och skala potatis till salladen och rensa fisken.»

De båda första befallningarna tog

Kolossov lugnt emot, men den tredje stred mot hans natur.

»Fisk? Ska jag rensa fisk? Menar du allvar?»

»Vad är det för märkvärdigt med det?» sade hon troskyldigt.

»Jag har ju aldrig i mitt liv rensat en fisk!»

»Då är det inte för tidigt att ni lär er det. Jag hann inte med det, jag har haft jämnt sjå med Natasja.»

Kolossovs ansikte ljusnade.

»Kom här, Natasja», sade han ömt och bredde ut armarna. »Kom och sätt dig här hos mig, så rensar Valja fisken under tiden.»

Den lilla teg och klamrade sig ännu hårdare fast vid Valja.

Med trötta steg gick Kolossov ut i köket och av solidaritet följde jag med.

»Nå, var är fisken?» ropade han retligt, fast man inte kunde undgå se handfatet med fisken. »Varför i helsike måste hon köpa just fisk?»

Valja stod i köksdörren med Natasja på armen och log.

»Varför?» ropade hon förebrående. »Ni har ju själv beställt fisk till i dag... Men för guds skull, inte så, vad gör ni», ropade hon plötsligt förskräckt, »fjälla fisken först!»

Kolossov rätade på sig med karpen i nypan.

»Var vänlig låt bli att kommentera!» sade han leende. »Det här klarar jag själv!»

När Valja gått lade Kolossov fisken åt sidan och halade fram cigaretter.

»Min fru är skuld till alltihopa», sade han förklarande. »Andra — hur ska jag nu förklara det för er — andra kvinnor har inget till övers för hushållsarbete. Men min, hur trött hon än är börjar hon stoppa strumpor när hon kommer hem, sy i knappar och sånt, för här i huset måste allt vara tiptop.»

Motvilligt tog han tag i fisken igen.

»Nå, och det här huskorset» (det var naturligtvis Valja han menade) »upptäckte ju snart det. Nu sliter hon ut sig själv och lämnar inte heller mig någon levande ro för att allt ska vara i bästa ordning här i huset när min fru kommer hem.»

»Är Valja en släkting till er?» Jag hjälpte honom att rensa karpen och det hade han inget emot.

»Hon? Nej, hon är min hustrus högra hand och en karaktär har hon som...» Han teg och tystnaden sade mera än ord. »En sådan önskar jag inte min värsta fiende. Hon kommanderar som en korpral och ingen får säga emot henne.»

»Inte er hustru heller?»

Kolossov gjorde en paus i arbetet igen.

»Ser ni saken är den: allt, också tyranniet, är till bara för hennes skull.»

Han drog ett par djupa bloss på cigaretten, så satte han i gång med fisken igen.

»Eller riktigare: för hennes arbetes skull. På sin tid räddade Jelena

Valjas far från att bli blind. Förbaskade elände!» Utropet gällde fiskfjällen, som hakade sig så fast vid hans våta fingrar att han förlorade tålmodet och strök av dem på gardinen. »Nu kommer hon att skälla igen», sade han samtidigt, drog ett nytt bloss på cigaretten och fortsatte: »Valja härstammar från byn Klutsji, den känner ni inte till eller hur? Där levde hon till för halvtannat år sedan, gick igenom den sjuåriga skolan och arbetade sedan i kolchosen. Då förlorade hennes far synförmågan. De for till residensstaden, sedan kom de hit. Han lades in för operation på lasarettet här. Den gången arbetade min hustru inte på kliniken, därför att hon hade så mycket att göra på högskolan. Dessutom började Masja just då i skolan och Natasja var bara fyra månader, blöjor och sånt där ni vet. Och vad hände, tror ni? Valja uppsökte henne på högskolan och bad henne operera fadern.»

Kolossov lät åter fisken ligga, satte sig på spiskanten och tände en ny cigarett. Jag följde hans exempel.

»Min fru sökte klargöra för henne att det också fanns andra läkare på kliniken och att hon själv just då inte var i stånd att göra operationen. Och vad tror ni? Hon kom hit hem till oss, hängde av sig kappan och började sköta hushållet. Jag övertar allt det andra, sade hon, bara ni gör operationen. Och hon lade sig riktigt i selen: tvättade blöjor och tog helt hand om Natasja och grät hela tiden bitterligen. Lena, hustru min, har heller aldrig haft långt till tårarna. Så grät de i kapp och hon gick ned på att göra operationen.» Kolossov tänkte efter ett ögonblick, så log han stilla: »Naturligtvis gick operationen glänsande.» Dessa ord gav honom samtidigt ny kraft och han tog upp fisken igen. »Sedan dess kunde Lena helt enkelt inte vara borta från kliniken och Valja, och det måste man i sanningens namn erkänna, har skapat en föredömlig ordning och reda här i huset. Lena kunde i början inte finna sig i det, hon hade alltid varit van att göra alltsammans själv, så hon skickade hem Valja. Men Valja sade att Jelena förstärkt inte hur fel hon gör när hon handlar på det sättet. Ni måste ju rädda människor, det andra sköter jag om, sade hon till henne.»

Kolossov suckade resignerat och förstrött. Han slängde karpen i handfatet och sköljde av händerna.

Vi tog ett nytt bloss.

»Sedan dess har hon varit här i huset och håller min hustru borta från hushållsarbetet som om det vore pesten. I stället har hon spämt mig för lasset. Aldrig hade jag anat att det fanns en sån faslig massa att göra i ett hushåll!»

En stund satt han tigande och put-sade eftertänksamt glasögonen.

Plötsligt stod Valja framför oss som vuxen ur golvet.

»Det var väl det jag kunde tro», sade hon i nedlåtande ton och satte

Adventsbild

*S*tillsamt och dunlött dalar
de vita flingorna
mot den frusna marken.
Varsamt bercedes
åt sommarens blomster
ett skyddande hölje.

*Bakom en ruta följer
med undran i blicken
två barnögon ängsullens vippa
som böjes mot marken,*

*marken där spåren förintas
av nyvinterns drivor:
en aningslös bild av stillhet
förnyelsesömn och — advent.*

ROSE WESTLUND

näsan ännu högre i vädret. »Här sitter ni och röker i stället för att arbeta.»

Skuldmedvetna tog vi båda efter kniven igen.

»Tur för er», sade hon nådigt, »att Natasja har somnat. Ta hit så ska jag hjälpa till.»

Hon hanterade kniven så skickligt att alltihopa var klart på fem minuter.

»Du förstår dig dåligt på att organisera», skämtade Kolossov medan han tvättade av händerna. »Vad nyt-

Honorine Hermelin. Bilden är tagen vid ett besök i Göteborg nyligen.

EN KVINNLIG INSATS AV OSKATTBART VÄRDE

Boken är rolig — inte bara för att den är kryddad med skämt och skimrande av ljus charm och glödande entusiasm utan framförallt för att den bevisar vad en skola kan betyda även för vuxna människor.

Skolans rektor, Honorine Hermelin, har sagt några ord om skolan, som borde stå som motto över hela vårt undervisningsväsen: »Vi måste se i ögonen att skolan har makt, en ojämförlig och enastående makt att vidga förmågan till samförstånd, samarbete och samkänsla; och att den har en lika ojämförlig makt att inskränka och förkrympa den.»

Fogelstadsskolan har stått öppen för alla kvinnor av olika åldrar, politiska fällor, kunskapsgrader — och har gett dem levande kunskap i hi-

storia och samhällskunskap och dessutom en samhörighetskänsla som för många blivit lyckoupplevelsen i deras liv.

När kvinnorösträtten blivit en verklighet stod Föreningen för kvinnans politiska rösträtt utan uppgift — men nya konstellationer av dess medlemmar fortsatte med näraliggande uppgifter. En var den medborgerliga fostran som Fogelstadsskolan kom att ägna sig åt, en annan var Frisinnade kvinnors partigrupp och sist men inte minst dess språkrör, tidningen »Tidevarvet», som utkom från november 1923 och fjorton år framåt. I den verkade Elin Wägner både i eget namn och under pseudonymen Devinez, där skrev Elsa Svartengren sina riksdagskrönikor och där gästspelade ideligen många av de namn som man också mötte på Fogelstads medborgarskola.

I denna minnesbok talar inte bara lärare och berömda gäster utan också många av deltagarna, som skildrar vad skolan och dess gemenskap betydde för dem. Flera ger också den betagande herrgårdsmiljö där skolan har sitt hem. Parken med träd och blommor susar oupphörligt över diskussioner och samtal på tummanhand. Herta Svensson, personalkonsulent på Tobaksmonopolet, säger:

»Och Fogelstad, denna skola som är helt obunden av allmänt stöd, har på sitt säregna generösa sätt haft stor betydelse för genombrytande av murar mellan skilda socialgrupper, åldrar och livsställningar. Fogelstad har givit de stora perspektiven på sammanhanget mellan människan som är instängd vid en maskin och hela begreppet automation å ena sidan, och på den andra den lekfullhet som nästan bokstavligen har dansat

Forts. å sid. 23

Elisabeth Tamm. Bilden stannar från den tid då hon tog initiativet till skapandet av Fogelstadsskolan.

När kvinnorna år 1921 »fått» sin rösträtt efter hård kamp, stod det klart för de klokaste i tätgruppen att man ingalunda fick slå sig till ro med armarna i kors.

»Om det skall märkas att kvinnorna kommit in i samhällsarbetet måste de bli många och kunniga», sade Elisabeth Tamm, nyvald till riksdagens första kammare. Och hon tog den praktiska konsekvensen av denna insikt och vände sig till den kampgrupp som samlats på Fogelstad: »Vill ni vara med om att i sommar göra en medborgarkurs här på Fogelstad?»

De som den gången svarade ja var Kerstin Hesselgren, Honorine Hermelin, Elin Wägner och Ada Nilsson.

Så kom »urkursen» av Kvinnliga medborgarskolan vid Fogelstad till stånd sommaren 1922. Om skolans verksamhet intill sommaren 1955 handlar den bok som nu utarbetats av tre Fogelstadförbundare: Elsa Björkman-Goldschmidt, Ragna Kellgren och Elsa Svartengren.

tar det att sätta mig till ett arbete som jag inte kan klara ordentligt?»

»Då kan man ju över huvud taget inte anförtra er något», sade Valja kort. »Ni ser ju alls inte hur mycket här är att göra.»

Vi gick in i rummet igen och efter cirka 20 minuter kom Jelena Kolossova hem.

»Vad gör flickorna?» var hennes första fråga. »Natasja?»

Hon gick direkt in i sovrummet och under vägen ordnade hon sitt tillrufsade hår. Valja följde efter med beskäftig min.

»Titta, som hon ser ut, va?» viskade Kolossova leende till mig. »Som om hon skulle avlägga en viktig räkenskapsrapport inför regeringen.»

Vi lyssnade till samtalet i rummet bredvid.

Jelena Kolossova och Valja rådslog om det ena och det andra och jag begrep att för professor Kolossova var denna lantflicka en väninna, som hon helt och fullt kunde förlita sig på.

Efter en kort stund kom hon ut till oss. Jelena Kolossova var inte längre helt ung, hon hade ett underbart, en smula yvigt hår och hennes trötta ansikte hade ett vinnande leende som genast besegrade mig.

»Jag ber så mycket om ursäkt», sade hon och tryckte min hand. »Ni har fått vänta och har offrat mycket tid.»

»Å, inte precis det», inflickade Kolossova. »Hos Valja blir det ingen försutten tid för såna som oss, det vet du ju.»

Jelena Kolossova log.

Hon tog plats bredvid mig i soffan och under samtalet rörde hon då och då vid min arm, tydligen en vana hon hade.

»Tack vare det har ni tydligen blivit klar över varför jag kan arbeta ostört?»

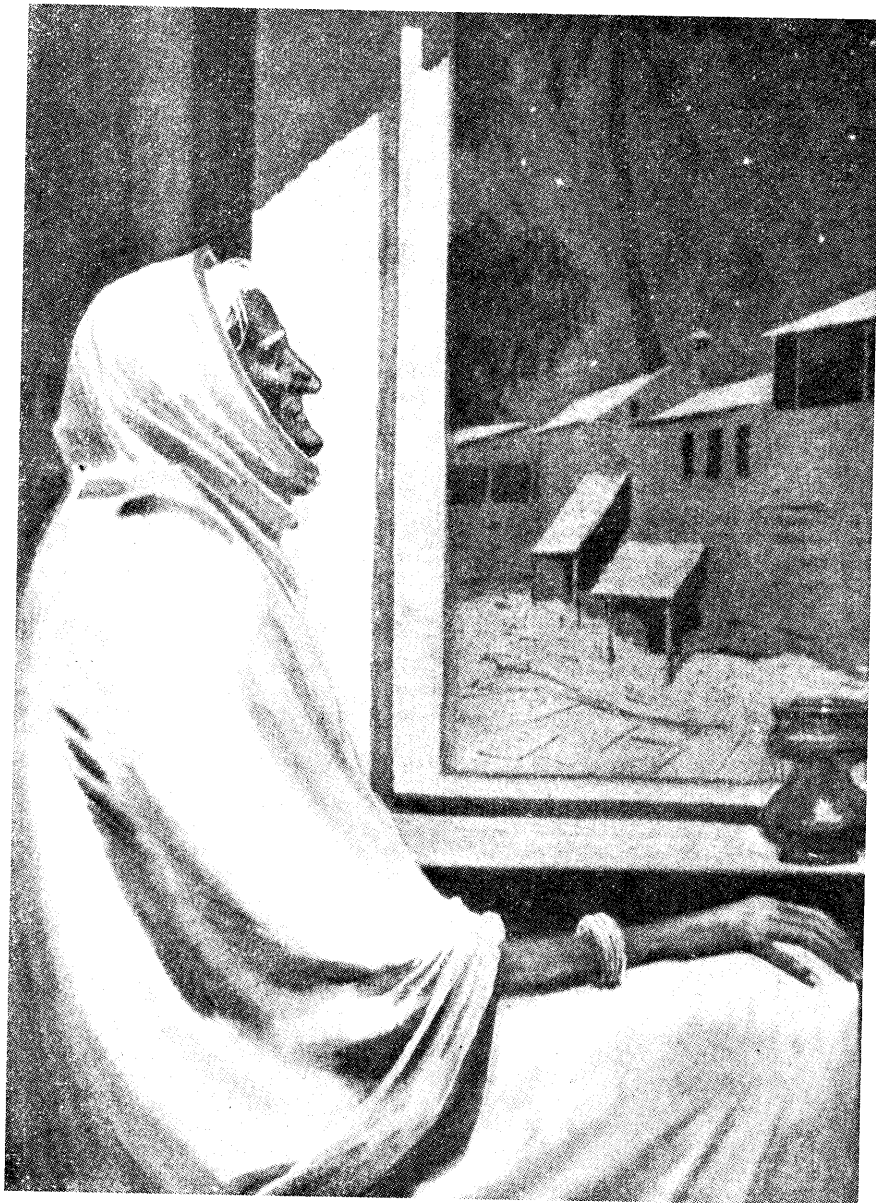
»Jag tror det.»

»Jag slår vad om att ni inte har blivit klar över det!» utropade Kolossova. »Nå, säg nu vad det är ni har blivit klar över!»

»Det är ju så enkelt: Valja har tagit på sig hela bördan av hushållet och er fru kan helt ägna sig åt sitt arbete.»

»Är inte så, som vår Natasja säger», invände Kolossova. »Nu ska ni av 'ministern' personligen få höra

Forts. å sid. 26

hennes rynkiga ansikte bevarar ett uttryck av klarhet och förvånansvärt lugn, som om lidande och lycka bara hjälpt henne till kunskap om livets djupast förborgade hemligheter. I dag kan ingenting längre inge henne fruktan, inte ens döden! För henne, denna gamla kvinna, uppenbarade sig livets djupaste hemlighet: att förneka sig själv och att tjäna sin nästa. Därpå beror hennes inre jämvikt, ur vilken också hennes omkullrunkeliga yttre lugn framspringer.

Sedan många år, berättade min vän för mig, vårdar sig Nani (så kallas hon av sina anhöriga) hängivet om sin enda dotters familj. Jag var, fortsatte han, ofta vittne till hur hon steg upp före alla andra om morgonen, tog ett kallt bad, tvättade sina kläder, tillbragte en halv timma i bön och sedan gjorde upp eld i köket för att laga morgonteet. Därpå gick hon med osäkra steg uppför trappan för att ge sina barnbarn den heta doftande drycken på sängen.

Nani kan inget annat indiskt språk än marathi. När hon växte upp ansågs det som katteri om flickor erhöi undervisning. Och därför har Nani heller aldrig läst en tidning, aldrig lyssnat på radio och jag är säker på att hon aldrig i hela sitt liv kommit i närheten av ett politiskt möte. Aldrig bar hon heller en tavla med inskriptionen: »Leve revolutionen!» Och ändå: en dag fann revolutionen alldeles på egen hand hennes hus, efter långt sökande och efter att ha smugit sig genom Punas tränga gränder.

En av Nanis dottersöner hade nämligen år 1942 blivit medlem av den underjordiska rörelsen »Bort från Indien!» (Rörelse för Indiens själv-

MANUS NEDERLAG

av Ahmad Abbas

Manu, lagstiftaren, indelade människorna i fyra kaster: **bramaner**, som fick livet av Brahmas läppar, han som är skapelsens herre, **ksatriya**, som framgick ur Brahmas händer; **vaicya**, som kom ur hans ben; och **gudra**, de lägst stående, som framsprang ur hans fötter. Men som ännu föraktligare än till och med gudra, de »oberörbara», gällde de som var av främmande stam och de som hade en annan tro; för dem fanns det ingen plats i Manus samhällsliga ordning.

Men tror då Indien, den högsta modern för alla landets folk, på en indelning av människorna efter kaster och religioner? Gör det i likhet med

Manu åtskillnad mellan hindu och muselman, braman och gudra? Är inte för varje mor alla hennes barn lika dyrbara — antingen de är blonda eller mörkhåriga, vackra eller fula, kloka eller dumma? Men moder Indien, säger man, är okunnig och fången i överlevade föreställningar. Skall det männe uppbringa krafter till att lösgöra sig från de uråldriga kastfördomarna och anamma den nya läran om människornas broderskap?

Varje gång mina tankar sysslar med detta erinrar jag mig en åttio-årig gumma — en bramankvinna, mormor till en av mina vänner som lever i Puna. Mycket har denna kvinna måst gå igenom i sitt liv, men

Minns ni berättelsen om mormor Hakko, som vi publicerade i nr 3 1956? Den novell vi här återger av samme författare, indiern Ahmad Abbas, är liksom »Mormor Hakko» hämtad ur hans samling »Moder Indiens fem ansikten». Nani i denna berättelse har många gemensamma drag med modern i Gorkijs roman med samma namn.

ständighet, vilken uppstod under andra världskriget. Övers. anm.)

Nanis hus, som låg i en avsides gränd, var ett utmärkt gömställe för de illegala. Och här, där man hittills endast hört de bedjandes fromma böner, kunde man nu höra de illegalas viskningar. Till Nanis öron trängde nya, obekanta ord såsom »frihet», »revolution», »oavhängighet», »socialism».

Kväll efter kväll när skymningen fallit smög hemlighetsfulla skuggor ljudlöst in i Nanis hus, smög sig upp för trapporna, viskade, stannade hela natten för att sedan försvinna på morgonen före soluppgången. De störde Nanis inre ro, men hon teg. Hon skötte om dem precis som sina egna barnbarn: oavbrutet bar hon upp te till dem — det måtte varit dessa nya gästers huvudsakliga näring; hon tvättade deras kläder, redde deras nattläger. Och sedan i nattens stillhet, när de stängde in sig i rummet hos hennes barnbarn för att diskutera sina farliga planer, tände Nani lampan framför guden Shivas bild och bad för dessa unga människors räddning och välfärd. Visserligen visste hon inte riktigt vad de hade för sig men hennes hjärta sade henne att de inte var några förbrytare och att vilka planer de än hade så var det inte på sin personliga fördel de tänkte. Dessutom var ju hennes dotterson med dem och Nanis moderliga kärlek sträckte sig också till alla hans vänner och kamrater.

Nani kunde visserligen varken läsa eller skriva, men hon var inte dum. Visserligen talade hon inte mycket men i stället såg hon desto mera och tänkte mycket. Och därför var det inte underligt att hon snart blev klar över att de flesta nattliga gästerna i hennes hus inte var bramaner utan tillhörde de lägre kasterna, ja, att det till och med fanns »oberörbara» bland dem och anhängare av andra religioner — muhammedaner och kristna. Men hon tänkte inte ens på att protestera mot ett så oerhört brott mot de heliga kastlagarna.

När hon bjöd fram teet ansåg hon det inte nödvändigt att fråga vems läppar som skulle beröra hennes skålar — en bramans, en gudrans eller en muselmans.

Hur hade en sådan märklig förvandling kunnat äga rum i Nanis inre? Hur hade det kommit därhän att hon inte bara hade överseende med ett så djärvt överträdande av Manus lagar utan att hon till och med deltog i det själv? Ingen hade kunnat ge något svar på det. Hon avlade väl knappast räkenskap inför sig själv över att hon lät sig ledas av den evigt uråldriga moderskärlekens känslor, som visade sig starkare och mäktigare än de tusenåriga lagar som bildade samhällets grundfästen. Hela natten var hon på vakt, orolig satt hon vid fönstret för att vid minsta tecken till fara varna de illegala kämparna.

INSAMLINGEN

för den belgiska gruvkatastrofens offer

Den snabbinsamling Svenska Kvinnors Vänsterförbund startade i slutet av september till förmån för hustrurna och barnen till de arbetare som omkom vid den stora gruvkatastrofen i Belgien har mött den varmaste sympati. Då detta skrives fortsätter ännu bidragen i form av kläder och kontanter att strömma in. Sedan flera dagar är frivilliga krafter i arbete med att packa kläderna och vi räknar med att om några dagar kunna få i väg den första sändningen. På annan plats i detta nummer redovisas hittills influtna kontanta medel. Här vill vi bara nämna några av insatserna i den behjärtansvärda insamlingen, eftersom utrymmet icke tillåter oss att publicera numret på varje lista — vi måste nöja oss med att ta varje SKV-avdelnings resultat i klump.

När det gäller insamlingen av kläder är det några SKV-avdelningar som förtjänar en alldeles särskild honnör. Från *Bollnäs* har kommit stora sändningar med kläder, vars värde måste räknas till flera tusen kronor, ty varje plagg är i utmärkt skick. Praktiga barn- och damskor, riktigt fina ytterplagg, strumpor och underkläder och till och med leksa-

ker till barnen har de duktiga Bollnäs kvinnorna under fru Brit Hedmans ledning samlat ihop och sänt. Och dessutom samlat in 120 kronor i kontanter!

I *Västerås* sände avdelningen brev till ett 70-tal affärsinnehavare och fick svar i form av bra kläder till ett värde av närmare 3.000 kronor. Dess-

Forts. å sid. 27

En gång i mörka natten när alla sov kom plötsligt polisen. Nani, som satt på post som vanligt, hörde hur polisbilen bromsade in vid gathörnet och väckte genast sin dotterson. När polisen trängde in i huset hade de unga människorna redan undkommit över taken. Polisen fann ingen annan i huset än den halvblinda gamla. Men täckena som låg slängda på golvet i det övre rummet väckte deras misstankar och så tog de Nani med sig. På polisstationen utsattes den gamla kvinnan för ett strängt korsförhör som varade i flera timmar.

Vad för slags folk hade varit i hennes hus? Vem hade övernattat hos henne? Hade inte illegala varit hos henne? Var fanns hennes dotterson? Med vilka var han bekant, vilka var hans vänner? Hade det inte hållits hemliga möten i hennes hus? På alla dessa frågor hade Nani bara det trohjärtade svaret: »Det vet jag inte. Jag förstår ingenting, jag är ju bara en okunnig gumma. Hur skall jag kunna veta det?»

Inte ett enda ord som hade kunnat skada hennes dotterson eller hans kamrater kom över hennes läppar. Då polisen inte kunde få ur henne något så måste de släppa henne fri.

Inte heller efter denna händelse gav Nani upp sina religiösa grundsatser. Hon höll fastetiderna precis som förr och höll lika strängt på de andra religiösa bruka. Bara i en sak hade hon ändrat ståndpunkt — hon trodde inte längre på kastskrankornas oomkullrunkelighet.

Förra året gifte hennes dotterson sig och många av hans muselman-ska vänner, däribland jag och min hustru, var inbjudna till bröllopet. Min väns släktingar var så upprörda över det att de förklarade att de inte skulle komma till bröllopet. Med alla medel sökte de inverka på den gamla Nani, sökte övertala henne att som familjens överhuvud bruka makt-språk och i religionens och de hävd-vunna lagarnas namn förbjuda dottersonen att inbjuda muselmaner till en av de heligaste ritualhandlingarna. Men de predikade för döva öron. »Jag är för gammal att blanda mig i det», sade hon förslagen. »Pojken får göra som det passar honom.»

När jag vaknade på morgonen efter bröllopet såg jag hur Nani räckte min hustru en skål te och kärleksfullt pratade med henne, varvid Nanis dotterdotter tjänstgjorde som översättare. Nanis tankegångar skilde sig inte på något sätt från min muselmanska mormors.

Jag frågar mig ofta: När historien om Indiens kamp för sin oavhängighet skall skrivas, kommer där då att finnas en plats för den okända Nani, som för sitt hemlands befrielse lösgjorde sig från de föreskrifter hon en gång hållit heliga? Och jag frågar mig vidare: vad gav denna gamla bräckliga tandlösa kvinna mod att resa sig mot sitt lands uråldriga samhälleliga grundsatser? Var det inte det att hon själv bara är ett av moder Indiens ansikten och därför står högre och är heligare och oövervinneligare än alla Manus lagar?

Kärleken är ömsesidig

Ni tittar på de här bilderna. Det blir varmt i hjärttrakten, det rycker i mungiporna och plötsligt skrattar ni glatt igenkännande. Det är ju era egna ungar ni ser, eller era barnbarn: allvarliga och putslustiga, kavata och drömmande. Ljuvliga och oemotståndliga...

Skaparen av dessa mästerliga barnporträtt är *Nikolai Shukov*, en rysk konstnär som specialiserat sig på att fånga barnets värld med dess glädje och sorger, allt det skiftande underbara som är BARNET. Och hans modeller är de egna ungarna. På Shukovs bilder lever

Barnet i lek och allvar

Efter badet

**Fångat av en
konstnärs
ritstift**

Mössan är för liten

En kraftkarl

Var är jag?

barnen. så kan de bara bete sig när de tror sig osedda.

Där är den lilla flickan framför televisionsapparaten: vilken mångfald av känslor speglas inte i hennes blick. Hon vet mycket väl att föräldrarna inte tillåter att hon sitter för länge framför bildrutan. Frestelsen är dock för stor, hon överträder förbudet — men tänker hela tiden på det.

Se på teckningen »Mössan är för liten». Den lille sitter där överrumplad och frågande när systemen envärsas med att prova mössan fast det är tydligt att den är för liten. Man riktigt märker att snart brister tålamodet och han sätter i att skrika för att tillkalla den enda högre makt han erkänner: mamma.

Eller titta på teckningarna »Jag har klätt mig alldeles själv», »Var är jag?», »Precis som pappa», »Efter badet». Var-enda en av dem känner ni igen, de återspeglar barnen så som de är i verkligheten och så som konstnären sett dem med en fars ömma blick: vetgiriga, fyll- da av verksamhetsbegär, lustiga och absolut oemotståndliga.

*Jag har klätt mig all-
deles själv*

Söndag

Framför televisionsapparaten

Precis som pappa

En fjäril!

Vägen går från Gamla Island till Nya Island. Det är människans väg från det gamla till det nya i hopp om att det nya skall vara bättre än det gamla. Sålunda har Torfi Torfason sålt sina får och sina kor och sina hästar, lämnat sin gård och rest till Amerika — dit där russen växer överallt och en mycket bättre framtid väntar oss och våra barn.

Och han tog sina tackor vid hornen för sista gången, ledde dem fram till den högstbjudande och sade: »Det här är Gullbrå, som levererar sina två lamm ute på Muletå varje höst. Och vad säger du om ullen på min Spola? Är det inte en präktig flicka, kanske?»

Och så sålde han den ena efter den andra och höll dem själv i hornen. Och han tryckte deras horn mot sina valkiga handflator för sista gången. Det var hans tackor, de hade flockat sig kring den långa krubban i vinterkölden och stuckit ner nosarna i det doftande höt. Och när han kom hem från en lång köpstadsresa och hade haft stridigheter med personer av en något tvivelaktig karaktär, beundrade han deras snövita ull. De var som en särskild sorts människor, fastän bättre än människorna brukar vara. Och där leddes hans kor bort från gården likt stora och enfaldiga kvinnor, som ändå är så snälla, och man håller av dem för att man har känt dem sedan man var ung. De leddes ut längs fågatan, och främmande drängar slog efter dem med lädersnärtar.

Och han klappade sina hästar på länder för sista gången och sålde dem till den högstbjudande, dessa välsignade kamrater, som kanske var de enda kamraterna i världen som förstod honom och kände honom och satte värde på honom. Han kände dem från det de var pojkar och fulla av flabbighet. Nu sålde han dem för pengar, emedan människans väg går från det gamla till det nya, från Gamla Island till Nya Island, och på auktionsdagens kväll föll det honom lika litet in att läsa sina böner som en man som tagit Gud allsmäktig vid hornen, klappat honom på länder och sålt honom och låtit en främmande dräng driva på honom med en remända. Han tyckte att han var en ond människa, en riktigt ogudaktig människa, och han frågade sin hustru, vad fan hon lipade för.

I mitten på juli reste en ny landtagare sin timmerkoja på en kulle i sumpmarkerna kring Isländarflo den, inte långt från den plats som nu heter Riverton i Nya Island. Torfi hängde bilden av Jon Sigurdsson på en vägg, och på en annan vägg hängde hustrun ett reklamtryck av en flicka med bredskyggig hatt. Granarna hjälpte dem med att bygga kajan, gräva avlopp med mera. Torfi stod hela den sommaren i gytta upp till skrevet och grävde diken, och när sulorna var utslitna på hans skor och spaden började göra hans fotsulor illa, hittade han på råd: han skar ut bottnen på en bleckburk och träd-

de in foten i cylindern. Och första kvällen, då han kom hem från dikesgrävningen och strävade med att befria sig från denna limaktiga lera, som är så karakteristisk för jordmännen i Manitoba, måste han ge utlopp åt sina tankar och sade till hustrun: »Det är då alldeles otroligt, vad skiten är skitig här i Nya Island.»

Men denna sommar gick det en epidemi bland barnen, och Torfi Torfason miste två av sina fyra barn, en flicka på sex år och en pojke på tre. De hette Jon och Maria. Granarna hjälpte honom att snickra ihop en kista. Man skaffade en präst långväga ifrån, och han jordfäste Jon och Maria, och Torfi Torfason betalade vad han begärde. Några få slarvigt tvättade islänningar stod vid graven med gamla hattskrällen i de döds-trötta händerna och nynnade. Torfi Torfason hade sört för att alla fick kaffe och plättar och julkaka. Men när hösten kom blev vädret kallare och det började snöa, och då fick hustrun ett nytt barn, som fyllde

ger nog med mjölk för att föda oss alla i vinter», sade Torfi Torfason.

»Har du tänkt på något?» sade Torfi Torfasons hustru.

»Det skulle i så fall vara fiske på sjön däruppe i norr. Det sägs att de tjänar bra, de som ger sig dit.»

»Det faller mig in att om du reser din väg, så kunde jag lika gärna vara borta över vintern. Sigrd i Nygård säger att man alltid kan få arbete som tvätterska i Winnipeg om vintern, och det är några kvinnor här i trakten som ger sig dit i början på nästa vecka. Det är så gott att jag buntar ihop mina lumpor på en kälke som de och gör sällskap med dem. Jag låter bara lilla Tota stanna kvar hos barnen. Hon går nu på sitt fjortonde år.»

»Jag kunde kanske försöka skicka hem en knippa fisk då och då», sade Torfi Torfason.

Detta var en afton tidigt i november, skogarna var täckta av snö, kärrmarkerna av is. De talade inte mera om sin skilsmässa. Jon Sigurds-

HALLDÓR LAXNESS:

Nya Island

I denna novell, som Halldór Laxness skrev då han var 25 år gammal, skildras en fattig isländsk emigrants öde, »...denne proletär som hade offrat sina barn för hoppet om en bättre framtid, ett fullkomligare liv.» Det är en gripande berättelse, skriven av en mästare.

timmerkojan med ny gråt. Det var en amerikaislännig. Därefter kom det en Indian Summer med tusenfärgad skog.

Och indianerna kom norrifrån på sina buktande stigar utmed floden och ville köpa sig vantar. De tog det mycket lugnt och bråkade inte om småsaker utan köpte ett par vantar för ett helt myskoxlår med bog. Så köpte de halsduk och strumpor för en hel kropp. Därpå larvade de i väg med vantar och halsduk som de ekonomiska individer de nu en gång var.

Så kom vintern, och vad skulle man nu ta sig till? Torfi döpte sin gård till Backabo. Det var bara en ko i Backabo, tre barn och dåligt med mat i skafferiet. Kon hette Kulleko, trots att hon hade mycket långa horn, och hon kallades Backabo-Kulleko. Och hon hade stora ögon och stirrade som en utlänning på kvinnan och rämade varje gång någon gick förbi dörren.

»Jag är rädd för att Kulleko inte

son log ut över stugan, och reklamflickan med hatten spred sin välsignelse över de sovande barnen.

Det brann en dank framme vid fönstret, men isblommorna sprang ut på rutorna.

»Jag tycker det kan bli tillräckligt kallt här, likaväl som där», sade Torfi Torfason efter en paus.

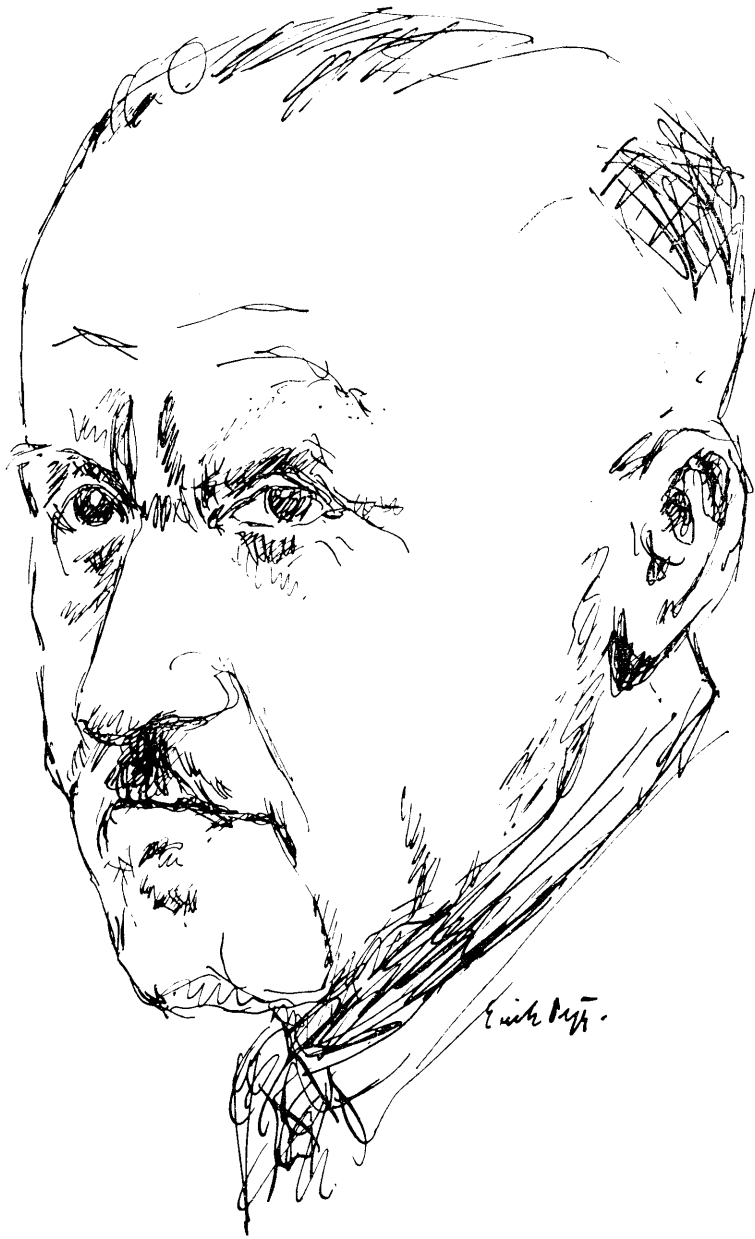
»Minns du hur muntert vi ofta hade det därhemma, när det kom gäster på kvällen? Då talade man allt gärna om fåren vid den här tiden på hösten i stugan hemma hos oss.»

»Å, det finns inga färhjor där i Amerika», sade Torfi Torfason. »Men det finns fiske på sjön... Och om du är fast besluten att ge dig av söderut och skaffa dig ett jobb, som de säger här, så...»

»Om du skriver till Island, så kom ihåg att fråga om vår Skjalda, hur det går för henne. Vår egen Skjalda. Den kära kon.»

Tystnad.

Så talade Torfi Torfasons hustru igen:

»Vad tycker du annars om korna här i Amerika, Torfi? Tror du inte att de mjölkar förfärligt dåligt? Det är på något sätt som om jag aldrig kunde komma att hålla riktigt av Kulleko. Det ser ut som om det vore alldeles omöjligt att lära sig hålla av en utländsk ko.»

»Å, det inbillar du dig bara», sade Torfi Torfason och spottade, fastän han för längesen hade slutat med att tugga skrä. »Varför skulle korna här inte kunna vara som andra kor — bättre och sämre? Men ett är då säkert, jag kan aldrig komma att hålla av någon häst mera, efter att jag sålde min Skjoni. Skjoni, det var en häst det...»

Detta var deras enda sätt att påminna sig, vad de hade ägt, eller vad de hade mistat, men de satt länge uppe utan att tala, och ljuset kastade sitt sken över isblommorna på rutan som över en fruktträdgård — två fattiga islänningar, en man och en kvinna, som släcker sitt ljus och går till vila. Så börjar den stora, tyska kanadensiska vinternatten.

Kvinnorna gav sig av till Winnipeg några dagar senare till fots genom snövita skogar och över frusna

ängar, drygt tre dagsleder. De band sina saker på kälkar. Var och en drog sin kälke. Detta kallades att bege sig på tvättarbete i Winnipeg. Torfi Torfason skulle stanna hemma ännu en natt.

Han står på slänten framför kojan och ser efter kvinnorna, som försvinner i skogen med kälkarna. Novemberskogen lyssnar i frosten till dessa utländska kvinnors tal, återger det utan att förstå. Före dem går en gammal man, som visar vägen. De är klädda i isländska vadmalskjortlar, som de har skörtat upp. Om sina huvuden har de knutit isländska ylleschalar. De säger att de är så duktiga att gå. De tänker övernatta någonstans för sina cents.

Då kvinnorna har försvunnit, stirrar Torfi Torfason in i kojan, där de hade fått sig den sista kaffetären, och kopparna står ännu odiskade på det simpla bordet. Tota ser till lillpojken, och lilla Imba sitter vid spisen utan att säga något, mor är borta. Torfi Torfason satte dörren i stånd och bättrade på väggarna hela den dagen, bar in ved.

På kvällen satte flickorna fram havresoppa, bröd och en liten skiva

kött åt honom. Lillpojken gnäller och gnäller. Och hans syster, stora Tota med de stora röda händerna, tar honom i sina armar och nynnar för honom: Lille bror vara snäll, lille bror inte gråta, lille bror ska få mjölk från lilla Kulleko. Men pojken fortsätter att gråta.

Kulleko, Kulleko, bu-bu-bu,
Kulleko i lagårn,
hennes horn det är så stort,
hennes öga är så stort.
Å, den rara Kulleko, Kulleko är rar.

Och vår lilla mor for bort, bort,
bort,
bort for lilla mor.
Och varthän, varthän for lilla mor,
vart tog hon vägen, lilla mor?
Hon kommer efter jul, efter jul,
kommer med nya kjolen min,
kjolen min, kjolen min.

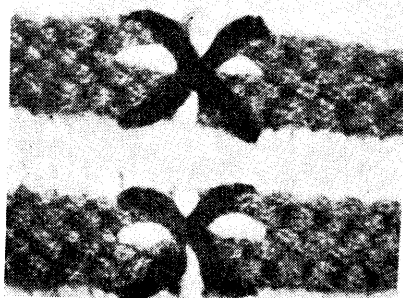
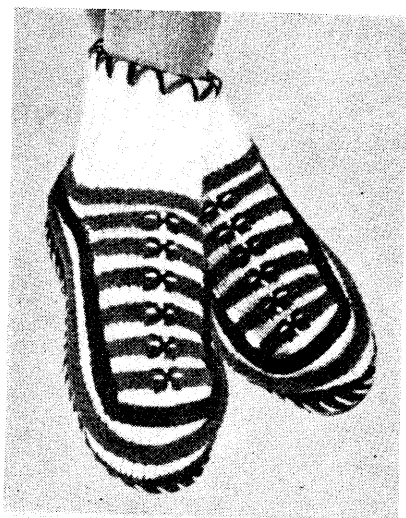
Vi får inte lipa, inte lipa, inte lipa,
om hon inte kommer, lilla mor,
lilla mor,
vår goda lilla mor, vår goda goda mor
Gud välsigne lilla mor, lille brors lilla mor.

Men pojken fortsätter att gråta. Och Torfi Torfason skyndar att sätta i sig maten.

Följande dag gav sig Torfi Torfason i väg. En kanadensisk vinterdag, blå, stor och stilla, bara korpar som flaxar i den snötäckt skogen. Han följde spåren upp till sjön och bar sin säck på ryggen. Detta var ett obebott land, ingenstans en levande själ, ingenstans röken från en koja mil efter mil, bara dessa korpar, som flyger i den vita skogen. Och Torfi Torfason tänker på sina får och sina kor och sina hästar och allt som han har mistat.

Då kommer det plötsligt en staccars hynda vaggande emot honom inifrån skogen. Det var en utmärglad, herrelös hynda med så stor buk att den hade svårt för att gå, och spenarna rörde vid snön, ty den skulle valpa. De kom där från var sitt håll, två ensamma varelser, som måste klara sig på egen hand i Amerika och möts en kall vinterdag ute i snön. Först spetsade hon öronen och såg på mannen med ljusbruna, miss-tänksamma ögon, så kurade hon ihop sig i snön och började skälva, och han förstod att hon berättade för honom att hon var sjuk och att hon hade förlorat sin herre, att hon alltid hade blivit pryglad och slagen, slagen och pryglad och aldrig under sin levnad fått nog att äta, och att ingen hade varit snäll mot henne, aldrig, hon menade att ingen visste hur detta skulle sluta för henne. Hon sade att hon var fattig.

»Ja, livet levs på mångahanda
Forts. å sid. 21

Sockor av garnrester

De här trevliga sockorna är ett slags »opankor» som är härliga att ta på om kvällen när man vill sitta i en stol och ha det lite skönt. Efter-som man använder flera färger för stickningen kan man här få bruk för garnrester. Sulan bör vara av skinn och har man någon kasserad hand-väska eller portfölj kan det bli fint material.

Här har tre färger använts: svart grönt och gult. Stickor nr 3.

Stickfasthet: 17 m. = 7 cm., 15 varv = 4 cm.

Mönster:

Varv 1—4: slätstickning, gult garn

» 5: rm. grönt garn

» 6: rm. » »

» 7: am. » »

» 8: am. » »

Upprepa dessa varv.

Lägg upp 100 m. med svart garn och sticka 5 v. rätstickning, därpå 4 v. i resårstickning (2 am. 2 rm.) Sticka så 12 mönstervarv, därpå med

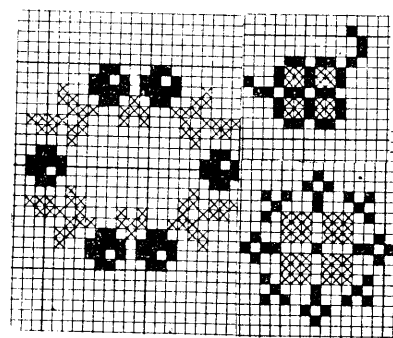
Julklappar

Inga gåvor är kärkomnare än de som vittnar om giva-rens händighet och som det lagts ner personlig omsorg på. Alla har naturligtvis inte tid att sy eller sticka, men har man en symaskin så är det i varje fall ingen konst att få ihop något av de trevliga förkläden vi här visar. Och nog skulle en sådan julklapp hälsas med den största förtjusning av eventuella mottagare i släkten och vän-kretsen...

svart garn 4 v. am. på rätsidan och rm. på avigsidan.

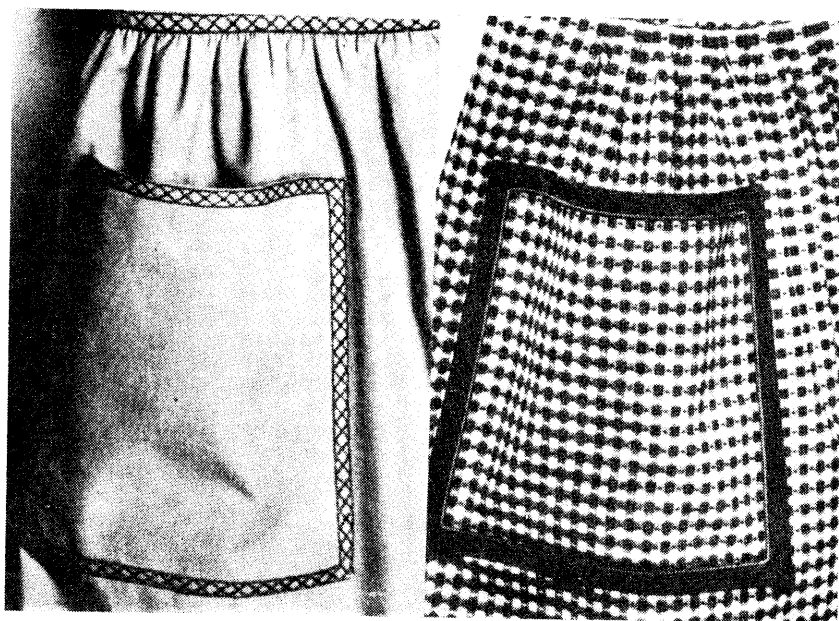
Dela sedan arbetet på följande sätt: Överför de 19 första m. på hjälpsticka, maska av 23 m., sätt följande 16 m. (det blir mittmaskor-na) på hjälpsticka, maska av 23 m. och sätt de 19 resterande m. på hjälpsticka. Sticka nu de 16 mitt-maskorna i 48 varv med mönster. Tag sedan med de yttersta 19 m. på båda sidorna (man har då 54 m. på stickan) och sticka 8 v. mönster. Fortsätt sedan med gult garn och sticka 2 rm. 2 am. i 8 cm. Maska av.

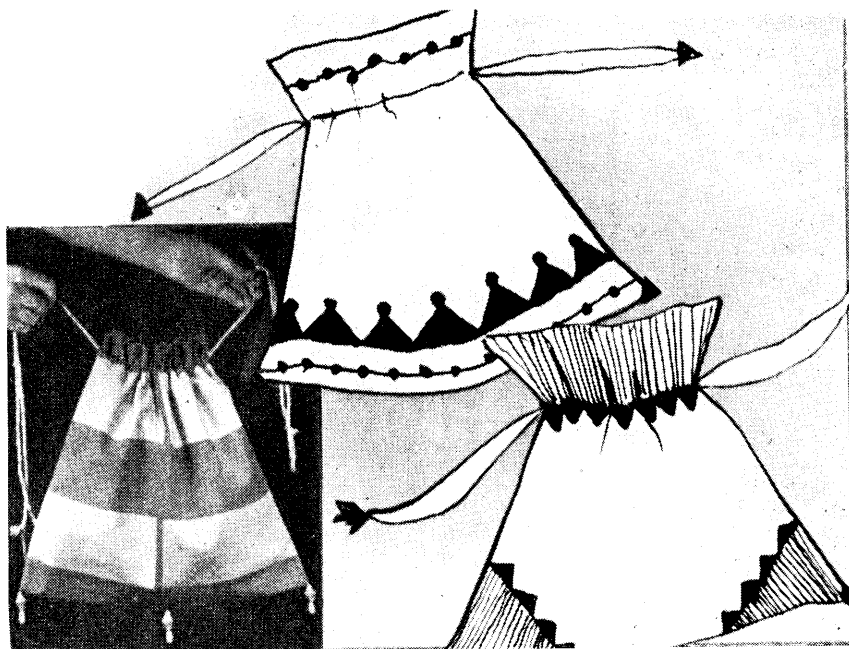
Montering: Mittstyckets sidor sys ihop med de kanter som bildades av de 23 avmaskade maskorna. Bak-sömmen sys ihop. Det lilla broderiet utföres med svart och gult garn (se bilden). Slutligen kastas sulan fast med kraftigt garn.

Till tabletter och servetter

passar de tre söta korsstygnsmoti-ven, som inte kräver mycket arbete. Alla tre är avsedda att sys i två färger. Men sy små stygn, det är förutsättningen för att de kommer till sin rätt.

Arbets- väska och förkläde i ett

Det här är väl något som särskilt lämpar sig för syjuntan: arbetsväska och förkläde i ett. Men också hemma har man glädje av den; den skyddar

kjolen och är en bra förvaringsplats för den stickning man har i gång.

Tillvägagångssättet är så enkelt att det framgår av bilderna. När för-

klädet fungerar enbart som väska stickes den övre delen med linningen ned i väskan. Eftersom den inte skall vara bredare än ca 35 cm får ni ut två väskor-förkläden av ett tygstycke på ca 120 cm om det är 70 à 80 cm brett. Men välj ett stadigt krympfritt bomullstyg.

Med vackra band och ganser...

Att förkläden och städrockar inte nödvändigtvis behöver vara tråkiga plagg har vi lärt oss under senare år. Ett slag frosade man i butikerna i små volangprydda historier som med näppe och nöd skyddade kjolen mitt framför magen och i kvalitéer som lämnade mycket övrigt att önska. Men mer och mer har det rejäla och lättstrukna förklädet kommit till heders, det som fyller sitt ändamål: att skydda kjolen från fläckar när man står vid spisen eller diskbaljan eller sysslar med småbarnen. Och i stället för med volanger och tjafs pryder man dem med band och rikligt tilltagna fickor. Se på de två nederst på vidstående sida. Det ena har försetts med ett enkelt dekorationsband runt fickan och på midjebandet, det andra har fickan dekorerad runtom med en ganska bred kant i avvikande färg. Förklädet här intill är av den sorten som går runtom och skyddar hela kjolen. Det är sytt i två färger, har ett mörkare midjeband och är prytt med svarta ganser. Är inte själva idén något som kan kopieras för en kjol till tonårstösen?

DEN FARLIGA ATOMÅLDERN

Här följer andra och sista avsnittet av dr Andrea Andreens artikel om de resultat beträffande strålningsriskerna som Englands medicinska forskningsråd framlade i en rapport i juni detta år.

Inverkan på arvsmassan är av större vikt för mänskligheten än någon annan effekt av den genomträngande strålningen. Om bestrålning vållar sjukdom så dör sjukdomen med individen men om bestrålning orsakar en skada på arvsmassan — en mutation i en gen — då förs det skadade anlaget vidare till kommande generationer. Härtill kommer vad förut sagts att redan mycket små ökningar av strålningen är av betydelse när det gäller fortplantningsorganen — strålverkan adderar sig under årens lopp. Man räknar med de första 30 åren av livet som de viktiga ur denna synpunkt. Under denna tid får en individ från naturlig strålning en stråldos av sammanlagt omkring 3 r. Rapporten säger: »Varje ytterligare strålmängd, hur liten den än är, måste väntas höja mutationsfrekvensen om också blott i ringa grad. Skada på genetiskt material är kumulativ och irreparabel. Längre fortsatt påverkan av strålning med låg intensitet framkallar lika mycket gen-mutation som engångspåverkan av samma totala stråldos.»

Man vet ännu inte hur mutationer uppkommer i naturen. Men det är känt att strålning kan framkalla mutationer hos försöksdjur. Genom en rad överväganden kommer vår rapport till den slutsatsen att ungefär 20 procent av de existerande spontana mutationerna orsakas av den naturliga strålningen. Eftersom mutationsprocessen pågått så länge

är det inte att vänta nya typer av mutationer genom ökad strålning. Det man kan vänta är ett ökat antal av samma mutationer. En sådan ökning skulle med stor sannolikhet innebära mer skada än gagn. Under mänsklighetens långa tillvaro har det t. ex. säkerligen skett ett starkt naturligt urval i fråga om intelligens — en ökad mutationsfrekvens som ökar variationen skulle därför sannolikt huvudsakligen öka gruppen med låg intelligens.

Ärftliga sjukdomar

Vissa ärftliga sjukdomar beror helt eller övervägande på arv, beträffande andra har man en ärftlig disposition. Dessa invecklade problem kan här endast antydningssvis beröras. Några ovanliga sjukdomar beror på ett dominerande sjukdomsanslag; i dessa fall har en ökning av antalet mutationer omedelbar effekt i ett motsvarande ökat antal sjuka. Dessa sjuka får ofta ej avkomma men sjukdomarna dyker upp i befolkningen genom att samma mutationer uppträder på nytt.

I andra fall är det anlag som orsakar eller disponerar för en sjukdom recessivt (vikande) vilket innebär att det måste ärvas från båda föräldrarna för att vålla sjukdom. Detta gäller t. ex. om sinnessjukdomar av de typer som helt eller delvis är ärftligt betingade. I sådana fall blir den omedelbara effekten av ett ökat antal mutationer mycket mindre. Rapporten beräknar att en fördubblad mutationsfrekvens skulle öka antalet fall av schizofreni med 1 % och manodepressiv sinnessjukdom med 1,4 % i första generationen. Först efter mycket lång tid skulle man få en ökning av större mått. Men även en mindre ökning skapar samhällsproblem i form av ökat vårdbehov, man måste t. ex. ha fler sjukhusplatser. Däremot hävdar rap-

Illustrationen hämtad ur *National Guardian*, New York.

porten att de av människor framkallade strålningsökningarna — bortsett från atomkrig — ej kan nämnvärt öka risken för den enskilde att få ärftligt sjuka barn. Det anses att de naturliga orsakerna till ärftliga rubbningar överväger så starkt. Man vill ju gärna hoppas att denna värdering är riktig.

I varje fall säger rapporten: »Ur synpunkten av långtidseffekt på befolkningen måste man minnas att även om de flesta nya recessiva anlag som skapats genom ökad mutationsfrekvens inte möter sin like i första generationen efter sin uppkomst och alltså förblir dolda så finns de fortfarande i befolkningen. — — — En ökad mutationsfrekvens och ett nyskapat antal förändrade recessiva gener kommer därför att ha skadliga verkningar under många generationer.»

Hur stor är strålningsökningen hittills?

I det föregående har vi berört några av de faror en ökning av den genomträngande strålningen innebär. Den närmaste frågan blir då: hur stor är ökningen tillsvidare och vilka strålningskällor har betytt mest? Rapporten anger de ökningarna på olika sätt beräknat i procent av den naturliga strålningen. D. v. s. man sätter 3 r = 100.

Den hittills viktigaste källan till av människor framkallad strålningsökning befinnes vara röntgenfotografering. Rapporten beräknar på grundval av gjorda undersökningar att den höjer strålningsmängden med minst 25 procent. Siffran gäller England men är säkerligen ej lägre i Sverige. År 1955 var antalet röntgenfotograferingar i England 18 miljoner. Undersökningen har visat att

en ökad stråldos till fortplantningsorganen erhålles framför allt vid fotografering av höfterna, ländkotpelaren, nedre delen av buken och bäckenet. Av stor betydelse är t. ex. den bäckenmätning med hjälp av röntgen som i England gjorts allmänt på havande kvinnor. Mot bakgrunden av rapportens undersökning framstår det önskvärt att när så ske kan undvika röntgenfotografering av ovannämnda kroppsdelar hos barn och ungdom och hos kvinnor under havandeskap. Rapporten antyder också att detta problem bör tas upp till omprövning. Ur arvssynpunkt är röntgenfotografering och behandling naturligtvis helt ofarlig hos personer över den barnalstrande åldern.

Närmast i betydelse som strålningskälla efter röntgenbehandling kommer *röntgen- och radiumbehandling*. Man har inte kunnat ge en siffermässig värdering av denna strålning utan anger endast att den är mycket mindre än strålningen genom röntgenfotografering men större än från någon annan konstgjord källa. Ur arvssynpunkt minskas risken genom att sådan behandling ofta ges åt äldre människor. Rapporten föreslår att frågan om radium- och röntgenbehandling ävenledes tas upp till omprövning när det gäller mindre allvarliga åkommor och särskilt hos barn.

I England används *genomlysning av fötterna* tydligen ofta vid utprovning av skor. Strålningsökning på grund härav beräknas visserligen endast till 0,1 procent men eftersom den är onödig och ofta drabbar barn föreslår man att sådan genomlysning skall få ske endast vid medicinskt behov.

Strålningsökningen genom användning av *klockor med självlysande urtavla* beräknas till 1 procent. Detta är en annan onödig ökning. Särskilt barn bör inte bära sådana klockor. Rapporten föreslår att de skall få förekomma endast när ett behov föreligger.

Atom- och vätebombsexperimentens hittillsvarande bidrag till strålningsökningen beräknas i rapporten till mindre än 1 procent. Man säger om denna ökning endast att experimenten kan fortsätta i nuvarande utsträckning utan arvsrisk för mänskligheten. Det skulle ställa sig annorlunda om experimenten företogs oftare och i synnerhet om fler vätebombexperiment utfördes.

Det är svårt att förstå varför rapporten anser att man ej kan på vetenskapliga grunder avråda från dessa experiment över huvud taget. Man har dock sagt att »med tanke på befolkningens arvsanlag bör all extra strålning undvikas». Och man avråder från genomlysning för utprovning av skor och från självlysande urtavlor eftersom de är onödiga. De har dock *någon* mening. Atom- och vätebombsexperiment däremot har mening endast som förberedelse för ett krig om vilket rapporten säger: »om ett tillräckligt antal kärnvapen fick explodera skulle ingen del av världen undgå att drabbas av strålning i biologiskt verk samma doser eller undgå den börda av nöd och lidande som en sådan bestrålning skulle innebära för enskilda och samhälle.»

Det är lättare att förstå tankegången i den nyutkomna indiska rapporten som säger: »argumenteringen att experimenten borde upphöra endast om det kunde definitivt avgöras att deras fortsättning med visshet innebär en svår olycka för mänskligheten är en beklaglig kommentar till utvecklingen under 2.500 år sedan Buddhas tid.»

Vad beträffar strålningsökning i samband med *atomenergins utnyttjande som kraftkälla* säger vår rapport att man för närvarande kan uppskatta denna ökning till 1,6 proc. Visserligen befinner sig atomindustrin endast i sin början men man hoppas genom noggrann kontroll kunna undgå ökade faror. Det sägs att så länge inte mer än en femtiondel av befolkningen blir utsatt för den ökade strålning som trots allt är oundviklig för de i atomanläggningar yrkesarbetande, så länge är det ingen ökad risk för världens arvs massa. Kanske vore det, tänker man, inte ur vägen att ha en undre åldersgräns för dem som arbetar i atomindustri.

Att döma av ett utdrag ur den amerikanska rapporten tycks denna syssla även med problem som den engelska utelämnat, problem som berördes i denna artikels inledning. Det sägs i den amerikanska rapporten att om man vill hålla strålningen nere på en anständig världsnivå så krävs det dugliga metoder att på ett oskadligt sätt förvara de radioaktiva avfallsprodukterna från atomreaktorer. Vissa av dessa produkter kommer att vara farliga under århundraden. Ett annat stort problem är att

Nya Island Forts. från sid. 17

sätt», sade Torfi Torfason. Och han tog av sig ryggsäcken och satte sig ner i snön. Och överst i säcken låg något som lilla Tota hade skrapat ihop till reskost åt sin far. Och då började hyndan vifta med svansen fram och tillbaka i snön och stirrade med giriga ögon på ryggsäckens öppning.

»Jaså, din stackare, du har mistat din herre och inte fått något att äta sedan Gud vet när, och jag har själv nyss drivit bort min hustru, hon gav sig av i går. Hon ska försöka tjäna lite pengar på tvätt nere i Winnipeg i vinter, ack ja, det är nu en gång så. Vi bröt upp där hemifrån från en skaplig utkomst och reste hit, till denna förbannade timmerkojetillvaro här, ack ja... Här har du något att stoppa i käften, din stackare, du kan ta det, säger jag. Å, det är inte annat än usel föda, knappast så att man kan bjuda en hund på den, inte ens en herrelös hund, ånej. Jag nämns inte att jag dig ifrån mig, din stackars krake — alla är till sist herrelösa hundar inför Gud i alla fall, det är de allesamman...

Så går tiden, och Torfi Torfason fiskar i sjön och bor i en koja på en utö tillsammans med sin arbetsgivare, en rödskäggig man, som tjänade både på fisket och på att sälja tobak, brännvin och sytråd till andra fiskare. Fiskaren var förgrymmad på hyndan och sade varje dag, att den satans hyndan borde dräpas. Han hade byggt kojans på ön, den var indelad i två utrymmen, förstuga och kammare. De sov i kammaren, och i förstugan förvarades fångstredskap, proviant och annan utrustning. Hyndan låg på trappstegen utanför dörren. Fiskaren var inte någon fin man och Torfi fick hålla till godo med de sämsta bitar-

Forts. å sid. 26

förutse de olyckshändelser som måste inträffa och ordna så att de inte leder till katastrofer. Man tillråder också särskilda organ med uppgift att kontrollera och bokföra allt bortkastande av radioaktivt material i haven. Och man uppräknar alla de undersökningar som behöver göras, däribland hur växter och djur — flora och fauna — på land och i haven upptar strålade material och bestämning av den strålningsmängd som kan anses ofarlig i djur- och människoföda.

Helhetsintrycket blir att atom-åldern är farlig. Den bjuder på massor av problem och tvingar oss till ständig vaksamhet. Det vore en lycka för världen om andra nya och mera ofarliga energikällor kunde visa sig praktiskt användbara.

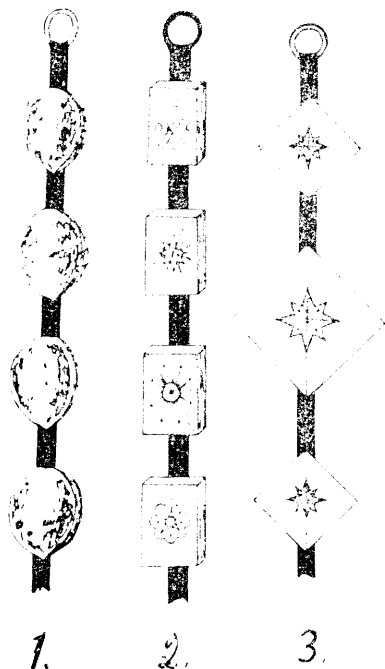
Adventskalender och ljusstake

Till julen hör en massa glada och färgrika saker och allra skojigast är det om man kan göra dem själv. Det är små julgranspyrnader som man kan åstadkomma med hjälp av grant papper, en sax, lite lim och en smula händighet, och det är små pyrnader för julbordet, som inte behöver kosta många ören om man själv gör dem. Här ska ni få några tips.

Vi börjar med

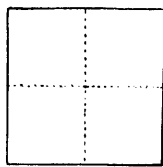
Adventskalendern

för även om den har tjänat slut på julaftonen så hör den till den långa väntetiden när man räknar dagarna: dan före dan före dan... och alla ens tankar är inställda på julen. Den vanligaste formen för adventskalendern är förstås den där stora pappskivan med små daterade luckor i som man öppnar en för varje dag fram till julafton. Men tänk om ni skulle hitta på något annat i stället och glädja småsyskonen med? Något som betyder en karamell eller något annat roligt varje dag... Här på bilden ser ni några förslag och de är inte särskilt svåra att utföra. Här kommer beskrivningen:

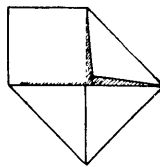

NÖTKEDJAN heter den ni ser på bild 1. Till den behöver man en hel del småsaker som man måste samla ihop: 23 valnötter, ett rött sidenband, en liten gardinring, bronspulver samt lack. Dessutom karameller, mandlar eller annat smätt och gott som kan stoppas in i valnötterna. Som verktyg behöver ni en fickkniv och en liten pensel, en sån där som ni säkert har i färgskrinet.

Valnötterna delas försiktigt, kärnan tas bort, man kratsar försiktigt rent på insidan och lägger samman skalén igen. När alla nötterna är klara börjar man bronseringen och använder guld- och silverbrons (vardagarna silver och söndagarna guld). Bronspulveret blandas med färglös lack, så att det lätt täcker ytan på nötterna. Eftersom lack fort torkar rör man bara till så mycket

Så här gör ni kuverten till
»Brevkedjan»

som man beräknar behövs. Med en liten pensel stryks lacket på och nötskalén lägges att torka med den målade sidan upp. När alla är torra, lägger man ett litet föremål (kola, chokladbit, karamell, mandel eller annat) i ena skalhalvan, bestryker skalets kanter försiktigt med klister, lägger på bandet, bestryker den andra skalhalvan med klister och trycker samman båda nötskalén över sidenbandet. Sätt så fast alla nötterna med 3—4 cm. mellanrum. Den lilla gardinringen sys fast i ändan, så kedjan kan hängas upp på väggen.

Varje morgon under advent får den lycklige ägaren klippa av en nöt.

*

LADKEDJAN kallas den kalender ni ser på bild 2. Till den behöver ni 23 tomma tändsticksaskar, glanspapper, ett sidenband, en liten gardinring och gott eller andra småsaker, precis som för nötkedjan. Klistra glanspapper på varje ask och sätt gärna på framsidan någon glansbild eller klipp till några figurer av glanspapper i avvikande färg och

klistra på. Stoppa en liten sak i varje ask, klistra fast askarna vid bandet (det kan också ske med hjälp av tejp), sy fast gardinringen i ena ändan och häng upp kedjan på väggen. Och så får ägaren klippa loss en ask varje dag.

*

BREVKEDJAN (bild 3) är inte svår att göra. Till den behöver man papper i vitt eller någon ljus färg, glanspapper, sidenband, en ring och glansbilder eller små roliga kort som ni själva har ritat. Hur ni gör kuverten framgår av bilden: Ett fyrkantigt papper viktes noga rätt över två gånger och breddes sedan ut. Sedan viktes de fyra hörnen så att de mötes precis i mitten på papperet. Man stoppar in en glansbild eller något annat passande och klistrar sedan på en liten stjärna eller annan figur av glanspapper så att kuvertet är sluttet. Breven klistras fast på sidenbandet med jämna mellanrum — för söndagarna har man litet större brev än för vardagarna.

Om ni tycker det är besvärligt med klister så vet ni ju att det går utmärkt att använda tejp, inte sant.

Ljusstakar

behövs det också många till julen och även om det finns åtskilliga i mammas gömmor kan det vara roligt att på julbordet ha något som ni själva med enkla medel åstadkommit. Här två idéer:

POTATISSTAKEN. En stor och jämn potatis tvättas, borstas ren från jord och jämnas till i »botten». Den kan målas i någon glad färg eller kläs med glanspapper. I mitten gör man med hjälp av en kniv ett hål för ljuset. Med ett spetsigt föremål sticker man en rad hål runt kring ljuset och sticker in gröna grankvistar och gärna röda nypon om man kan få tag på såna.

APPLESTAKEN. Tre hassel- eller videgrenar spetsas till i ena ändan och stickes in i ett stort rött äpple. Vackrast blir det om ni med hjälp av kniv skär små snitt i nävern. Ni tar ur kärnhuset till ungefär äpplets mitt och sätter ett vitt ljus i hålet. Runt om ljuset sticker ni ner kvistar av grönt lingonris. Den här staken måste ni göra i ordning nära inpå julen, för äpplet ruttnar snart sedan man skurit i det.

En händelserik julafton

Berättelse av JÖRAN FORSLUND

I.

Den lilla stadens människor har dragit sig undan. Gatorna ligger tomma. Människorna trivs inte ute i dag. De vill ha varmt omkring sig. Och många ljus. Det lyser redan i fönstren längs gatorna i förstaden, där rimfrostiga träd står och sover intill stugor och villor.

I en av dem sitter Björn. En tolv års pojke med ett trevligt och friskt ansikte. Han sitter vid ett fönster och ser ut över den frusna snötäckta gatan. Ingen kommer där. Men ändå kan boken i hans knä inte fänga hans tankar. Nej, i dag är Verkligheten för stor. Han ser ut över den frusna gatan och tänker bara: varför kommer han inte?

Men far dröjer.

Äntligen! En bil på gatan! Den stannar utanför grinden. Björn rusar ut i kylan just som far stiger ur. En lång kraftig man i tjock pälsfodrad flygoverall. Hans huvud är täckt av en skinnluva med glasögon, han har tydligen haft brätt hem eftersom han inte ens brytt sig om att ta av flygutrustningen.

— Hej, gubbe lilla! säger han. Vän-tat?

— Så klart! svarar Björn och skiner välkommen. Var har du varit?

— Ute och flugit, svarar far. Ve-lat vara med, va? Jojo, det skulle smakat — långt uppe i fjällen har jag varit förstår du. Det kom bud från en fjällby, en sjukling som måste hämtas i flygambulansen. Det var bara jag kvar bland förarna på kåren, så jag fick ge mig av. Men när jag kom fram fanns där ingen sjukling att hämta. Alla försök att ta sig fram till sjön där jag landade slog slint. Man hade telefonerat från en by flera mil från det lilla samhället vid sjön att tre karlar och en hästsläde med den sjuke var på väg, men hade måst stoppa i snön. De kunde inte komma fram. Ingen idé

att vänta, de skulle inte hinna fram förrän tidigast frampå morgonkröken, trodde man. Får väl hämta i morron — det finns ingen landnings-plats närmare...

Björn ger far en beundrande blick. Han ler tillbaka och slår armen kring Björn. Så vandrar de bort till dörren. När de öppnat kommer Barbro skyndande. Äntligen! Julaften kan börja på allvar. Far kränger av sig overallen och drar av huvan. Han tar fram en kam och slätar till sitt uppburrade hår.

— Nu ska vi ha en riktigt trevlig kväll, säger han. Alldeles för oss själva...

II.

Ute faller skymningen på. Den långa norrländska vinternatten börjar gnistra fram. Under muntert

skämt äter familjen Manning julmiddag och nu skall granen tändas.

Då ringer det i telefonen. En skarp signal. Björn är först vid telefonen. En mansröst, djup och kraftig.

Björn lägger luren åt sidan. — Till far, säger han. Far går bort och griper luren.

Så hör Björn honom säga med stadig röst: »Ta ut ambulansen ur hangaren. Kör motorn varm. Håll strålkastarna klara. Jag kommer.»

När far lägger ner luren är tre par ögon riktade mot honom. Vart ska far ta vägen? Nu...!

— Man har lyckats föra ner sjuklingen till sjön fortare än man trott. Det finns ingen av förarna kvar vid kåren. Dom har permission hela bunt. Bara jag kvar. Som kan flyga...

— Fly... stammar mor. Nu... Du menar väl inte att...

Far rycker på axlarna och ler sitt varma djupa leende.

— Naturligtvis ska jag flyga, svarar han. Fast det är julaften. Det är mitt arbete och min plikt. Jag kan inte låta den stackars människan ligga därborta i ödemarken och vänta. Vi får fira jul i morgon...

Far säger några lugnande ord till de sina och klappar om dem en smula. Med ett »snart här igen!» går han mot dörren och nickar adjö.

Nu kan Björn inte hålla sig längre. Han rusar efter och griper far i ärmen. — Far, låt mej följa med! ropar han ivrigt. Ut till fältet bara...! Ah, låt...

Far ser på mor. Hennes min säger: bestäm själv! Far nickar. — Nä, sätt på dej, svarar han.

Ett par minuter senare sitter två män, en äldre och en på tolv år, i en bil. Det bär i väg. Genom en skog, bort mot en slätt. I fjärran dyker snart en lång låg byggnad upp. Hangaren. Det lyser ett skarpt sken därborta och då och då kan man se gestalter skynta fram i skenet.

Men nu svänger bilen in på avtagsvägen upp till hangaren. Där är ett förfärligt liv. En motor som brummar och tjuter. I det svagt upplysta förarsätet skymtar en mekanikers orörliga ansikte. Han sitter och lyssnar på motorn, måste höra efter att ingen falsk biton listat sig in i smattret. Några män springer omkring och ordnar med ett par kraftiga strålkastare... Nu kommer också en pålsklädd kvinna skyndande fram till bilen just som far och Björn kliver ur. Det är sjuksystem som ska följa med. Far räcker henne handen.

— God afton, syster! säger han. Vi ska alltså fira julafton tillsammans...

Syster nickar och ler. Hennes goda ansikte lysas upp liksom av ett sken inifrån henne själv. Så blir det inte mer talat om den saken. Far går fram till den bullrande maskinen, som står där lik en mörk jättefågel i kanten av det vida vita snöfältet. Han stiger upp på vingen och lutar sig in i förarhytten, vars fönster är fränksjutet. Han ser på instrumenten därinne, lyssnar ett slag. Mekanikern vänder upp ansiktet mot honom. Far nickar och bullret faller liksom till marken. Far lyfter benet över sargen och stiger in på sin plats. Han knäpper till huven ordentligt. Så nickar han till Björn, som står i snön strax nedanför. Nu öppnar en av de andra mekanikerna dörren in till kabinen, där ligger en bår och väntar; syster stiger in och sätter sig i en stol.

En rytning i den stilla kvällen. Fågeln rister på sin stora kropp. Sakta glider den ut mot fältet. Ryttandet växer; nu lyfter sig stjärten och i ett moln av rykande virvlande snö störtar maskinen bort.

III.

Björn står länge och ser efter maskinen. Allt har gått så fort. Han kan knappast fatta att det är sant. Att far sitter däruppe just nu, högt över djupa nattmörka skogar...

Nu känner han en hand på sin axel. Det är en av mekanikerna.

— Kom med nu pojke, säger han. Här blir för kallt att stå och vänta.

De går före och Björn följer dem till ett hus i närheten. Vid ett bord sitter en man vid en telefon. Just då de stiger in lägger han på luren.

— Å se, unge Manning, välkommen! Han sträcker fram handen mot Björn och ber honom med en gest slå sig ned på en stol. De andra lämnar rummet och Björn och han blir ensamma.

Officeren lyfter sitt fårade ansikte. — Är du rädd? frågar han och betraktar ferskande Björns ansikte.

— Nej, svarar Björn och skäms en smula över sig själv.

— Det är bra, pojke, så ska det låta. Och far din tar sig nog fram. Om inte motorn slocknar... Men det ska vi inte hoppas. I alla fall är det bra gjort av honom, tycker du inte? Att ge sig upp på själva julafton... Nå jag skulle själv inte tveka om jag vore lite yngre än jag är...

Så blir det tyst en stund igen. Men plötsligt känner Björn den gamles blickar på sig. Han ser upp.

— Vad ska du bli, min vän? frågar han. Björn möter hans blick.

— Ambulansflygare, svarar han utan att blinka.

Den gamle officeren nickar gillande.

IV.

Björn vet inte hur länge han setat och ömsom pratat, ömsom tigit därinne i rummet. Han har med ens blivit så trött att han somnat på en

soffa. Han vaknar vid att den gamle står pålsklädd bredvid honom och ruskar honom i armen.

— Opp nu, gubbe lilla! hör han. Far din kommer när som helst.

Då minns Björn alltsammans. Med ett skutt är han uppe. En liten stund senare står de åter i kanten av det stora flygfältet. Nu är där också en ambulans från lasarettet i stan.

Med ens dallrar svaga ljudvägar bortifrån den mörka natten. De tilltar i styrka. Nu sköljer strålkastarljusen svepande ut över fältet.

Med en sista salva från motorn glider maskinen fram mot den lilla gruppen som står och väntar i kanten av fältet. Med ett vikt hopp står far på marken. Nu startar i stället ambulansens motor. En bår lyfts ur flygplanet. Björn ser ett vitt ansikte lysa bland filtarna. Några ögonblick senare har ambulansen svängt in på stora vägen mot stan — kör för brinnande livet till lasarettet.

V.

Bara en kvart senare går en dörr upp i en villa ute i förstaden. Där står mor och Barbro med lysande glada ansikten. Björn såg redan på långt håll genom fönstren att ju'granen prunkade med alla sina ljus tända.

— Nu ska vi fira jul! säger far. Det ligger något alldeles särskilt i hans röst, den har en undermening som Björn genast förstår.

— Jag är glad åt att jag kunde hjälpa dem, säger far. När jag kom fram och landade bredvid elden så stod en pojke och en far bredvid släden där den sjuka låg nedbäddad. Det var hennes pojke och pojkens far. Tänk vilken julafton de måste ha haft. Från deras fjällby var det åtminstone tretti mil till ett lasarett och en läkare som kunde hjälpa pojkens mor. De fick gräva sig fram mil efter mil i snön för att komma ner till närmaste by, där jag kunde landa. Det skulle ha blivit deras sista julafton tillsammans om jag inte kommit och hämtat henne. Men syster trodde att det skulle bli många fler, nu när hon så pass snart kunde komma till lasarettet...

Knappt hade Björn kommit innanför dörren förrän han slog armarna kring mor och kramade henne.

Han skulle minnas den julaftonen länge.

KORVSKINNET

Forts. från sid. 7

finnas när så tar jag bort den själv sen.

Nu måste han gå för att inte råka i olag med sig själv och andra. I dag ville han vara vän med alla, men mest med det som värmdes inom-bords.

I porten stannade han och kontrollerade: knapparna uppknäppta och händerna i fickorna. Hej svejs flickor, skrattade han tyst för sig själv.

Jo, de var kemna, Stina var där och skötte ena ändan av slängrepet.

Det pillrade och stack i magtrakten när han närmade sig leken.

— Hejsan... hej Stina, sa han och ställde sig med ryggen mot husväggen.

De andra, en fyra—fem stycken fnittrade och tittade menande på Stina. Han började småvissla och slog takten efter repet med ena foten, men han tordes inte titta alltför långa stunder i taget på henne. Han kunde inte upptäcka något säkert hos henne som tydde på att hon var hans flicka. Men där var någonting — rosetten fanns där inte i går...

I klänningens halslinning satt en liten röd rosett fästad. Det måste betyda att inte heller hon hade frusit kvällen innan fast det var så kallt.

Han måste säga någonting: — Du reste inte bort i allafall, Stina?

— De vart inställt, men i morron blir de nog av. Ska du inte hoppa kanske, bara stå så där?

— Har ingen lust, ja ä så trött i benen sen i går, så nu vilar ja. Men de ä skojigt ä se på när ni gör de.

— Du måste väl stå där för ä riktigt se på Stina förstås, sa en av de andra och tillade skrattande: — just de, just de.

— Larva re inte! Stina slog repet hårdare i marken och såg stint på den hoppandes ben.

Nu, tänkte han, måste jag få henne på gott humör, ett trick som... djäklar, där kommer Karl-Adam!

— Får man hoppa me i svängen va, sa Karl-Adam och stack fram foten så att repet stannade.

— Låt bli du, skrek Stina och ryckte till med armen så att repet kom att lägga sig på Karl-Adams axel.

— Låta bli för dej va, fnös Karl-Adam och skakade det av sig. Här

fanns ingen som kunde hindra honom, han var den äldre och starkare, han skulle visa dem vem Karl-Adam var.

Vem blir nästa offer? Jo, där stod han ju, lutad mot väggen.

— Jaså, lille Per springer kring ä fjädrar sej för tjejerna och tror han ä oemotståndlig?

Nu var allt förlorat, det varma i bröstet försvann, medan hotet i Karl-Adams ord sände en rysning genom magen. Han vågade inte se åt Stina, men kände att hon följde med vad som skedde. Varför kom Karl-Adam just nu och förstörde det fina som höll på att växa sig starkt mellan honom och henne.

— Kavaj har han också, den lille Per-fisen. Inte olik ett korvskinn. Fick morsan hjälpa dej i den med skohorn va? flinade Karl-Adam när han inte svarade.

Per kände sig med ens löjlig och bortkommen, kavajen stramade allt hårdare över ryggen. Hålet han ville försvinna i blev djupare och djupare.

Flickorna fnittrade. Gjorde inte Stina det också? Var det för att man liknade hans kavaj vid ett korvskinn? Förbittringen trängde på.

— Ja har väl inte gjort dej nåt, sa han med knagglig röst. Gå, Karl-Adam, tänkte han sedan och försökte betvinga den andre med sina blickar.

Men han var hjärtlös nu, den store, och lyddes bara till sin egen vilja.

— Du får några stegs försprång men spring fort för annars tar ja dej, hotade han och klev alldeles in på Per.

Men Per tänkte inte bekänna sig till nederlaget. Förödmjukelsen var redan stor och sved i hans bröst. Men fly från detta? Aldrig, om han så skulle bli slagen till mos.

Plötsligt försvann förvirringen, som lindat sig som en dimma av ångest kring hans tankar. Något oemotståndligt vällde fram i hans inre.

— Ta av dej korvskinnets och spring innan du gör i byxorna! Ja kan redan känna hur det tränger på, skrek Karl-Adam och vädrade med låtsad avsky.

Nu kunde Per inte längre tygla den vilda vrede som sluppit loss inom honom.

— Det är slut nu! skrek han till. Ögonen stirrade vilt i ett ansikte som kändes hårt och förvridet.

Under de sekunder som följde tyckte han sig höra ett undrans sus från flickorna och de kom med ens att finnas till alldeles in på honom.

Karl-Adam vart tillräckligt överrumplad för att känna tvivlet tränga in som en sprängkil i den väldiga känsla av övermod och styrka som besjälade honom, och flinet stelnade till en rådvill grimas på läpparna. Hotet kom från en som plötsligt blivit starkare än han, på ett annat sätt. Han ville fösa undan det, men förstod inte hur.

— Va nu då, sa han och spände ut byxfickorna med händerna, nonchalant men ändå med en märkbar anstrykning av osäkerhet.

Det var inte nog; han måste för söka återerövra den del av området han förlorat till Per och vände sig till flickorna.

— Ska ni inte hoppa va, fan också! Hoppa i stället för ä glo på de som inte angär er!

Per var inte längre lika uppeldad, vreden var på väg att slockna. Bäst att hjälpa Karl-Adam undan på något vis.

— Ja, hoppa ni, vi klarar oss själva, försökte han i riktning mot Karl-Adam.

Det här var inte vad Stina och de andra flickorna hade väntat sig, de kände sig undanskuffade och djupt sårade av denna oförklarliga manliga fäfänga.

— Vi hoppar när vi vill utan att fråga er om lov så de så, svarade Stina.

— Men vi flyttar gärna på oss till ett bättre ställe där man får va i fred, fortsatte hon och drog i väg med de andra.

Kvar stod Per och funderade över det gåtfulla hos kvinnan, medan förölmplningarna sved och ett bittert vemod omgärdade honom i tystnaden.

Karl-Adam önskade nästan visa någon vem som var starkast men han hade liksom tappat lusten inför alla egendomligheter.

Utan ett ord började han gå ifrån alltsammans och var snart på språng genom gatan igen.

Och medan leken tystnade och upplöstes av marsskymningen höll någon på att begrava resterna av sin förödmjukelse i en djup garderobsskrubb därhemma.

HUSKORSET...

Forts. fr. sid. 11

varför min hustru kan arbeta ostört.»

Där kom Valja, iförd en mörk väl-sittande klänning. Hon bar en skål med sallad, till vilken Kolossov och jag skalat potatisen.

»Säg mig, Valja», frågade han henne, »vem är det som avlastar Jelena en massa arbete?»

»Inte vem, utan vad», tillrättavi-sade hon honom.

»Gärna för mig, alltså vad?»

»Men det är ju klart som korv-späd: att jag utrotar de småborger-liga kvarlevorna hos er. Inte i ord, utan genom praktisk gärning. I ord är ju alla män hur duktiga och för-stående som helst...»

Kolossov skrattade högt och tri-umferande.

»Det är alltså orsaken. Har ni för-stått? Genom gärning, märk väl ge-nom praktisk gärning utrotar hon de småborgerliga kvarlevorna hos mig!»

»Det är alls inget att skratta åt!» sade Valja. Jelena skonar er; själv skulle hon inte sova ut ordentligt, inte äta sig mätt, bara för att inte besvära er. Skulle jag kanske skona er? Det vore ju ännu finare! Själv vill ni inte begripa det, ni bekymrar er bara om er bokhållning, inget annat, och då måste jag ju tvinga er, vilket jag också gör!»

»Rena diktaturen.»

»Kalla det vad ni vill. Annorlunda är det inte med utrotandet. Förlåt, jag måste skynda mig.»

Nästa dag träffade jag professor Kolossova på kliniken. Hon visade mig de patienter som hon utfört sär-skilt intressanta operationer på, be-rättade för mig om sitt arbete som läkare och om sina föreläsningar.

Till avsked räckte hon mig sin lilla skickliga hand, log sitt vinnande leende och sade:

»Skriv hellre om Valja. Hon ge-nomgår nu en sjuksköterskekurs. Att skriva om mig är det ingen men-ing med, mig känner folk i alla fall!»

Berättaren tystnade.

— Nå, och vidare? Skrev ni om professor Kolossova? frågade blondinen, som hela tiden suttit tyst i sitt hörn.

— Ja, men min artikel blev tyvärr inte tryckt. De sade att fallet var inte typiskt.

— Inte typiskt? Det är ju oerhört viktigt att männen äntligen börjar sätta sig in i hushållsarbetet!

Den tjocke vände sig livligt mot henne:

— Kära granne, det vore natur-ligtvis idealiskt, men tyvärr onatur-ligt.

Blondinen log kyligt.

— Varför det? Hennes upprördhet var som bortblåst, nu såg hon lugn och säker ut.

Nya Island Forts. fr. sid. 19

na av maten. Han utfärdade totalt förbud mot att ge hyndan något som helst och sade att den borde dräpas. Torfi svarade inget på detta, men stal alltid en bit till hyndan, när fis-karen hade gått och lagt sig. Nu kommer tiden då hyndan skall valpa. Och så valpade hyndan. Och då hon hade valpat gav han henne ett stort köttstycke, som han stal från fiska-ren, för att han visste att barnsängs-kvinnans hunger gör ont, och han lät henne lägga sig på en gammal trasig säck i förstugan, tvärt emot fiskarens förbud. Så lade han sig att sova.

Men han hade inte legat länge, förrän han vaknar vid att höra nå-gon gå, och han förstår inte vem det kan vara. Men det visar sig vara fis-karen, som stiger upp ur sin säng, går ut i förstugan, tänder ljus, tar hyndan i nackskinnet och kastar ut henne i snön. Så stänger han ytter-dörr, släcker ljuset och lägger sig på sin bädd. Nu är allt tyst en stund, tills hyndan börjar att yla utanför och valparna att gnälla ynkligt i förstugan. Då går Torfi Torfason upp, smyger sig ut genom förstugan och släpper in hyndan, som genast lägger sig på sina valpar. Så lägger han sig att sova. Men han har inte legat länge, förrän han vaknar vid att höra någon gå, och han förstår inte vem det kan vara. Men det visar sig vara fiskaren, som stiger upp ur sin säng, går ut i förstugan, tänder ljus, tar hyndan i nackskinnet för andra gången och kastar ut henne i snön. Så lägger han sig på nytt för att sova. Hyndan börjar att yla igen och valparna att gnälla. Torfi Torfa-son går upp, släpper in hyndan till valparna igen och lägger sig till vila. Strax därpå går fiskaren upp ännu en gång, tänder ljus i lyktan och går ut. Men man kan slipa så länge att till och med ett slött järn biter, och nu hoppar Torfi Torfason upp ur sängen för tredje gången och sprin-ger ut efter fiskaren i förstugan.

»Antingen ska hyndan få vara i fred, eller också ska vi ut på båda två, jag och hyndan», säger Torfi Torfa-son och flyger i detsamma utan vi-dare på sin husbonde. De börjar nu släsa, så att kojans skakar, och allt

— Därför att det redan är tradi-tion sedan århundraden. Det sitter så att säga i blodet på er. Då måste är och åter är förflyta, innan vi män...

— Vad för något, är och åter är! Varför har då jag inte behövt är och åter är för att bli ingenjör? Nu re-ser jag, och inte min man, till bygg-nadsfolkets rikskonferens, trots att vi båda arbetar i byggfacket. Var-för? Var så goda och säg mig det! Männerna hade inget svar att ge.

(Översätt. från ryskan av Sö-ren Rydström.)

som kommer i vägen kastar huller om buller och slås i kras. De växlar många och rejäla slag, där fiskaren var den mest hårdföre, tills Torfi får ett litvtag på honom och inte ger sig, förrän han fått fiskaren i ett ordentligt knip. Så öppnade han kojans dörr och slängde ut fiskaren.

Utanför var det lugnt väder, stjärnklart, sträng frost och snö överallt. Torfi var alldeles blå och blodig, varm och andfädd efter kam-pen. Detta skulle alltså hända Torfi Torfason, som var känd för sin frid-samhet, som aldrig hade gjort en le-vande varelse något för när — att kasta ut en man ur hans eget hus, kasta ut honom i kölden mitt i nat-ten och det för en hyndas skull! Kan-ske har jag till på köpet dräpt ho-nom, tänkte Torfi, och då är det så — det är det inget att göra åt. Jag flyttade inte för ro skull till Nya Is-land!

Och han vacklade ut ur kojans, i skjortärmarna, som han gick och stod, vacklade ut i den kalla snön och styrde kosan mot skogen. Och han hade knappt gått tjugo steg, förrän han hade glömt både sin vrede och fiskaren och börjat tänka på det som han hade ägt och det som han hade mistat. Ingen vet vad han har ägt, förrän han har mistat det. Han bör-jade tänka på sina får som var så snövita i ullen, på sina hästar, de väl-signade kamraterna, som var de enda som förstod honom och kände ho-nom och satte värde på honom, och på sina kor som leddes bort längs gårdsstigen en kväll i våras, och som främmande drängar drev på med remändar. Och han tänkte på Jon och Maria, som Gud allsmäktigt ha-de tagit upp till sig i denna stora ut-ländska himmel, som välver sig över Nya Island, och som är något helt annat än himlen därhemma. Och han såg ännu i tankarna dessa isländska emigranter, som hade stått vid gra-ven med de slitna mössorna i sina dödströtta händer och nynnat.

Och han kastade sig ner på den hårdfrusna snön bland träden och grät bitterligen i nattfrost — den-ne store starke man, som hade rest hela vägen från Gamla Island till Nya Island — denne proletär som hade offrat sina barn för hoppet om en bättre framtid, ett fullkomligare liv. Hans tårar föll på isen.

1927

Nytt i bokhandeln

I samband med 100-årsmin-net av Karolina Widerströms födelse — hon som var Sveriges första kvinnliga läkare — ut-kommer i dagarna på Norstedts förlag en bok om hennes liv och arbete, en levnadsteckning sam-manställd av dr Andrea An-dreen. Ha den i minnet när ni köper julklappar. Priset är 8 kr.

INSAMLINGEN...

Forts. fr. sid. 13

utom har avdelningens medlemmar samlat in 179 kr. i kontanter. I brev meddelar ordföranden att av dessa pengar har en medlem, fru **Ann-Marie Andersson**, ensam samlat in 108 kronor, trots att hon har två små barn att sköta och inte många fristunder i veckan.

Obbola i Västerbotten har också gjort en strålende insats. Förutom en sändning bra kläder har SKV-kvinnorna i Obbola och Holmsund sänt in kr. 390:50. Av dem har två kvinnor, **Helga Eriksson** och **Ruth Olsson** i Holmsund, samlat in mindre än 229 kronor. För det övriga svarar tre duktiga SKV-medlemmar i Obbola: **Aurora Hammarström**, **Dagny Nohrén** och **Fina Gissberg**.

Skövde svarar för 300 kronor och en fin klädsändning. Avdelningen i **Aby** utanför Norrköping 330 kronor, av vilka en enda medlem, **Hildur Rosén**, samlat in 223:25. Det är verkligen vackra resultat. Bland andra avdelningar som måste nämnas är **Koskullskulle** med 374 kronor, **Trelleborg** med 296 kronor, **Huskvarna** med 255 kronor, vår lilla avdelning i **Vitsand** i Värmland som samlat in 193:50, **Mariestad** med 170 kr., **Jönköping** med 195 kr. och många många flera. Från Jönköping meddelas att förutom SKV-medlemmarna har Kooperativa Kvinnogillet och arbetare vid Sv. Fläktfabriken deltagit.

Det är ännu många flera som borde nämnas: **Västervik**, **Kramfors**, **Skellefteå**, **Matfors** och andra, men vi får återkomma till det i januari-numret då vi hoppas ha allt slutredovisat. Vi vill bara till sist ge en extra honnör åt vår lilla avdelning i **Nyliden** i Norrbotten som förutom 100 insamlade kronor sänt en packe med riktigt bra kläder, åt **Södertälje**, **Haparanda** och **Gävle**, som likaledes svarar för särskilt fina klädsändningar.

Belgieninsamlingen

Redovisning

Tidigare redovisat 447:—

Fackföreningar:

Västerås Grovarbetarefackförening	50:—
Sv. Byggnadsarbetareförbundets avd. Kramfors	12:—
Sv. Byggnadsarbetareförbundet, avd. 412, Haparanda	10:—
Sv. Handelsarbetarförbundet, avd. 51, Kiruna	50:—
Sv. Byggnadsarbetareförbundet, avd. 94, Kiruna	254:—
Sv. Träindustriarbetarförbundet, avd. 122, Hudiksvall	25:—
Sv. Mälareförbundet, avd. 56, Hudiksvall	16:—
Sv. Byggnadsarbetareförbundet, avd. 205, Hudiksvall	20:—
Sv. Järnvägsmannaförb. avd. 248, Kiruna	50:—

VI KVINNOR 1957

Med detta nummer avslutar vår tidning sin åttonde årgång. På vårt nästa nummers första sida skriver vi årgång 9 och år 1957. Vad skall det nya året bringa oss? Det vet vi inte, men vi vet att sammanhållning kring freden och kvinnornas och barnens rätt är en livsnödvändighet. I en tid som denna, då våra sinnen är fyllda av oro över den internationella händelseutvecklingen, är det gott att veta att vi tillhör en kvinnornas världsorganisation som kämpar för fred och samförstånd mellan folken. Vår tidning är en röst i den stora kör av kvinnotidningar i olika länder som slår vakt om freden och hävdar samarbetets nödvändighet.

Nu arbetar våra kommissionärer och försäljare för högtryck med att värva prenumeranter för vår tidning 1957, fast beslutna att driva upplagan ytterligare i höjden. Vi tackar dem alla för deras trägna arbete och startar vår tidnings nionde årgång i den gemensamma föresatsen att göra den ännu bättre och ännu mera spridd och avhållen bland kvinnorna i vårt land. I innerlig förhoppning om att fred och förnuft skall segra önskar vi er, våra trogna läsare, kommissionärer och försäljare

GOD JUL och GOTT NYTT ÅR!

REDAKTIONEN och EXPEDITIONEN.

Nafs Gjutareklubb, Linköping

25:—

Koskullskulles Kooperativa Kvinnogille

100:—

SKV-avdelningar:

Partille	71:50
Mariestad	170:22
Torshälla	88:—
Obbola—Holmsund	390:50
Råneå	50:—
Sörforsa	23:60
Haparanda	44:—
Munksund	138:70
Hudiksvall	103:—
Älvsbyn	25:—
Koler	192:—
Nyliden	100:—
Västerås	179:—
Koskullskulle	374:50
Trelleborg	296:—
Jonsered	50:—
Värnamo	75:—
Båtskärsnäs	119:—
Luleå	128:—
Backsjön	62:50
Boden	16:—
Högsby—Ruda	30:—
Skövde	300:—
Västervik	128:50
Uddevalla	72:—
Torsby	180:—
Kramfors	154:—
Svartbyn	145:—
Vitsand	193:50
Aby	330:05
Bollnäs	120:—
Ambjörby	50:—

Värml. Dalby	30:—
Hällefors	10:—
Matfors	100:—
Hofors	76:—
Köjasåg	25:—
Jönköping	195:75
Norrköping	50:—
Huskvarna	255:—
Skellefteå	145:—
Svängsta	25:—
Vetlanda	164:—
Borås	5:—
Kiruna	100:—
Iggesund	36:—
Mölnådal	80:—
Linköping	50:—
Halmstad	255:—
Södertälje	155:—

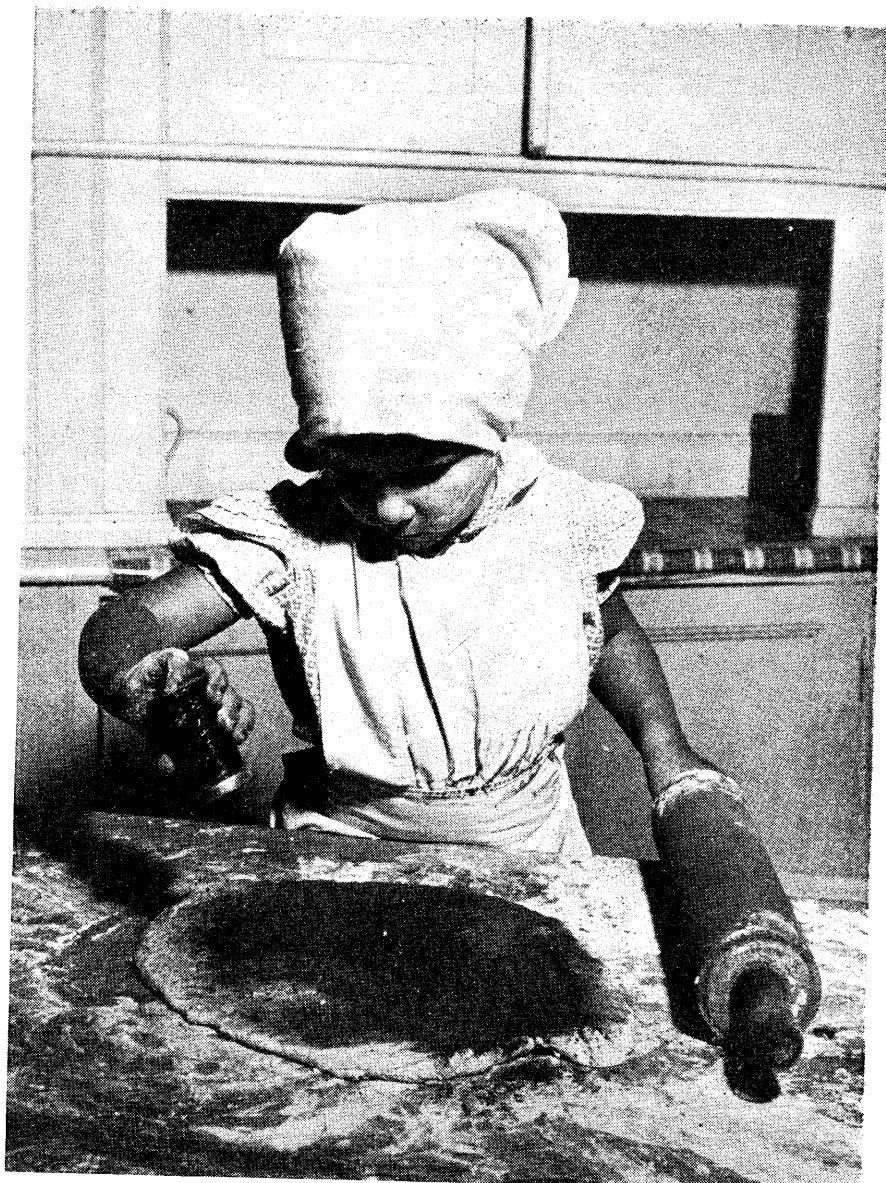
Stockholm:

Bromma	60:—
Blommensberg	16:50
Enskede södra	56:—
St. Göran	22:—
Högdalen—Bandhagen	58:—
Söder	27:—

Göteborg:

Källtorp	100:—
Stigberget	27:50
Kviberg	445:50
Torpa	120:—
Västra Lundby	123:—
Centrala	130:—
Tolered	6:—
Majorna	109:—

Summa kr. 8.515:82

Här snålas det inte med kaneln till julbaket!

Ungernhjälpen

När detta skrives pågår slutspurt i SKV:s insamling till förmån för de efterlevande till den belgiska gruvkatastrofens offer och i januari-numret av vår tidning hoppas vi kunna ge slutredovisning för insamlingen.

Nu är det andra som behöver vår hjälp. I Ungern har de senaste veckornas tragiska händelser skapat ett nödläge som gör att brådskande hjälp är av nöden. Under svenska Röda Korsets och Rädda Barnens ledning försiggår en landsomfattan-

de kampanj för humanitär hjälp till Ungerns folk. Vi vädjar till våra läsare att på allt sätt stödja denna hjälpverksamhet och har i brev till SKV-avdelningarna uppmanat dessa att ta kontakt med de lokala Röda Korsavdelningarna och delta i insamlingsarbetet. Någon klädinsamling bedrivs inte, det är enbart fråga om kontanter för att få medel till att sända mat, medicin och andra förnödenheter. Redan har stora Röda Korssändningar gått till Ungern och flera förberedes.

EN KVINNLIG . . .

Forts. fr. sid. 11

in i Grottekvarnen genom upplevelser av det slag som förekommer på Fogelstad. Den lekfullheten, den skönhetsupplevelsen var den än förekommer, tycks mig vara den enda motvikten mot försteningsshotet.»

Bland personligheter som betydde mycket för skolan utom de redan nämnda kan här bara nämnas — Ebba Holgersson, lärare i kommunalkunskap, som varje sommar var knuten till kurserna, Andrea Andreen, Emilia Fogelklou, Hagar Olsson, Carin Hermelin och professor Vilhelm Grönbech, som fått ett eget intressant kapitel i boken.

Men märkligast är dock skolans grundläggare och uppehållare, Elisabeth Tamm, som utan yttre åthävor varit den sammanhållande kraften i detta ovanliga företag. När man läst boken till slut, inklusive namnlistan på alla deltagarna i kurserna, tänker man: — Vad skulle inte kunna uträttas här i världen om vi hade flera av den sortens företagare! Med intelligens, framsynhet och en god vilja.

G. T.

Fogelstad — berättelsen om en skola, redigerad av Elsa Björkman-Goldschmidt. Medverkan av Ragna Kellgren och Elsa Svartengren. Norstedts.

Tidningen VI KVINNOR
i demokratiskt världsförbund

Utgivare: Andrea Andreen

Redaktionskommitté:
Valborg Svensson, Birgit Ehrén

Utkommer med nio nr pr år.

Prenumerationspris per år:

Kr. 4:50

Lösnummer 50 öre (kommissionärer antagas).

Postgiro: 513 23. Box 180 73
Stockholm 18

Svenska Kvinnors Vänsterförbund
Förbundsstyrelsens lokaler är
belägna i Kungsgatan 79,
Stockholm. Tel. 53 19 61

Tr.a.b. Plantryck, Sthlm 1956

*Med detta nr följer som
bilaga ett inbetalningskort.*